

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΓΙΩΡΓΚΗ ΜΑΡΙΑ

A.M.: 13499

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΡΟΚΙΑΔΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2014

Πρόλογος

Οι συγχωνεύσεις, όπως θα δούμε και στην συνέχεια, αποτελούν πράξεις οικονομικής αναδιάρθρωσης κατά την διάρκεια της διαδικασίας των οποίων, οι αγοράζουσες επιχειρήσεις απορροφούν τις αγοραζόμενες σε μια ενιαία επιχειρησιακή δομή, μέσω της διατήρησης της αρχικής εταιρικής τους ταυτότητας. Όμως στο σύνολό τους, οι συγχωνεύσεις, δεν είναι ίδιες καθώς κάποια χαρακτηριστικά τους, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό, την πορεία της απορροφώσας εταιρίας αλλά και τις συνέπειες που η συγχώνευση επιφέρει σε αυτή.

Στη συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία, σκοπός μας αποτελεί η ανασκόπηση του φαινομένου των συγχωνεύσεων των επιχειρήσεων. Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής, θεωρούμε αναγκαίο να παρουσιάσουμε την έννοια των επιχειρήσεων καθώς και τις διακρίσεις αυτών. Παρακάτω, στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται αναλυτικώς η έννοια της συγχωνεύσεως των επιχειρήσεων και στο τρίτο αναλύουμε τις συγχωνεύσεις των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και επίσης παρατίθενται μια έρευνα σχετικά.

Abstract

Mergers, as we shall see below, are acts of economic restructuring during the process of which the purchased companies absorb purchased in a single operational structure by maintaining the original corporate identity. But overall, the mergers are not the same as some characteristics, determine to a large extent, the course of the acquiring company and the impact that the merger brings to it.

In this thesis, our aim is to review the phenomenon of mergers of companies. Initially, in the first chapter of this thesis, we need to introduce the concept of operations, and the discrimination of these. Below, in the second chapter presents in detail the concept of merger of companies and third analyze mergers of companies in Greece, the current legislative framework and also cited a survey.

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος	2
Abstract	3
Κεφάλαιο 1 ^ο	6
Η εταιρία	6
1.1. Έννοια.....	6
1.2. Διακρίσεις των εταιριών	7
1.4. Η εταιρία ως αντικείμενο δικαίου	10
1.5. Στοιχεία εταιρίας	13
1.6. Δικαιοπραξίες για την εταιρία	15
Κεφάλαιο 2 ^ο	22
Η συγχώνευση των επιχειρήσεων	22
2.1. Το φαινόμενο της συγκεντρώσεως των επιχειρήσεων	22
2.2. Τύποι συνασπισμών επιχειρήσεων	23
2.3. Η Διεθνής τάση συγχωνεύσεων και εξαγορών επιχειρήσεων	24
2.4. Έννοια και κίνητρα των εξαγορών και συγχωνεύσεων επιχειρήσεων	25
2.4.1 Έννοια των εξαγορών και συγχωνεύσεων εταιριών	25
2.4.2. Κίνητρα των εξαγορών και συγχωνεύσεων επιχειρήσεων.....	26
2.5. Η νομική φύση της συγχώνευσης των επιχειρήσεων	28
2.5.1. Ο ενιαίος χαρακτήρας της συγχώνευσης και της σύμβασης συγχώνευσης...29	
2.5.2. Οι κλασικές θεωρίες.....	30
2.5.3. Η συγχώνευση ως (οιονεί) καθολική διαδοχή	32
Κεφάλαιο 3 ^ο	36
Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις την Ελλάδα.....	36
3.1. Το θεσμικό πλαίσιο.....	36

3.2. Το φαινόμενο των εξαγορών και συγχωνεύσεων στην Ελλάδα.....	42
Συμπεράσματα – Επίλογος	48
Αναφορές – Πηγές	49

Κεφάλαιο 1^ο

Η εταιρία

1.1. Έννοια

Στην συνεχώς και με ταχείς ρυθμούς εξελισσόμενη κοινωνία, για την επιτυχέστερη επιδίωξη των σκοπών τους, τα άτομα οργανώνονται και δημιουργούν ενώσεις προσώπων που διέπονται από το ιδιωτικό δίκαιο. Στις ενώσεις προσώπων, που δημιουργούνται για την επιδίωξη κοινών σε όλα τα μέλη σκοπών δεν αποκλείεται να παρουσιάζονται πολλές φορές διενέξεις και προβλήματα λόγω της συνεργασίας πολλών ατόμων.

Οι ενώσεις προσώπων που συνιστούν την εταιρία με την ευρεία έννοια του όρου διακρίνονται από τρία στοιχεία ένα εκ των οποίων αν εκλείψει τότε παύει να υφίσταται η ένωση προσώπων για το σκοπό που συστήθηκε. Τα στοιχεία αυτά είναι (Ρόκα, 2008):

- η δικαιοπρακτική φύση της ιδρυτικής πράξης, που κατά συνήθεια είναι σύμβαση,
- η σύμπραξη, κατά κανόνα, δύο τουλάχιστον φυσικών ή νομικών προσώπων και
- ο κοινός επιχειρηματικός σκοπός.

Τα δεύτερο στοιχείο βέβαια τείνει να εξαφανιστεί, καθώς πλέον δεν είναι απαραίτητη η σύμπραξη δύο τουλάχιστον προσώπων καθώς το σύγχρονο εταιρικό δίκαιο και μονοπρόσωπα εταιρικά μορφώματα.

Η Αστική Εταιρία προβλέπεται και ρυθμίζεται από τα άρθρα 741-784 του Αστικού Κώδικα με λεπτομερειακό τρόπο. Η δραστηριότητα της αστικής εταιρίας δεν ενδιαφέρει το Εμπορικό Δίκαιο, γιατί αυτή δεν έχει σκοπό την εμπορία υπό οιαδήποτε μορφή της. Οι διατάξεις όμως οι οποίες αφορούν την εσωτερική της οργάνωση, την εκπροσώπηση της και την κατανομή των κερδών

και ζημιών εφαρμόζονται και στις εμπορικές προσωπικές εταιρίες, εάν οι μετέχοντες σ' αυτές εταίροι, στο καταστατικό της εταιρίας, ή κάποιος ειδικότερος Νόμος δεν έχει ρυθμίσει όλα ή ορισμένα από αυτά τα θέματα με διαφορετικό τρόπο.

Σε περίπτωση λοιπόν σιωπής του καταστατικού και / ή του ειδικότερου Νόμου, προσφεύγουμε για τη ρύθμιση του σχετικού θέματος στις διατάξεις περί εταιρίας του ΑΚ. Είναι βέβαια αυτονόητο ότι, όπως στο σύνολο του Δικαίου, έτσι και στο πεδίο των εταιριών οι εταίροι μπορούν να ρυθμίζουν με συμφωνία τους μόνο θέματα που εμπίπτουν στο ενδοπικό Δίκαιο (ius dispositivum) και όχι αυτά που η διαφορετική ρύθμιση τους αποκλείεται από το Νόμο (ius cogens) (Ρόκα, 2008).

Αν και οι ομοιότητες της Αστικής και της Εμπορικής εταιρίας είναι πολλές η διάκριση τους είναι σημαντική όπως είναι σημαντική και η διάκριση μεταξύ εμπόρου και μη εμπόρου, εφόσον η εμπορική ιδιότητα συνεπάγεται μία σειρά ειδικών νομοθετικών ρυθμίσεων από τις οποίες άλλες επιφέρουν ευνοϊκές και άλλες δυσμενείς συνέπειες για όποιον έχει εμπορική ιδιότητα.

Οι εμπορικές εταιρείες κεφαλαιουχικές και προσωπικές, με εξαίρεση την αφανή εταιρεία και την κοινοπραξία, έχουν νομική προσωπικότητα ενώ η Αστική Εταιρία μπορεί να λειτουργεί και χωρίς να έχει νομική προσωπικότητα την οποία αποκτά προαιρετικά μετά από την τήρηση των νομίμων διατυπώσεων για τη δημοσίευση της.

1.2. Διακρίσεις των εταιριών

Οι ενώσεις προσώπων που συνιστούν εταιρίες διακρίνονται σε δύο καταρχήν μεγάλες κατηγορίες και δη τις εταιρίες με την ευρεία έννοια του όρου και τις εταιρίες με τη στενή έννοια του όρου. Στην μεν πρώτη κατηγορία ανήκουν τα σωματεία και οι ερανικές επιτροπές ενώ στην δεύτερη κατηγορία ανήκει κατά κανόνα η εταιρία όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 741 του ΑΚ, ήτοι η εταιρία στην οποία δύο ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα και ακόμη και ένα

στην περίπτωση της μονοπρόσωπης εταιρίας έχουν υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό και ιδίως οικονομικό.

Οι επιμέρους εταιρικοί τύποι υπάγονται από πλευράς δομής είτε στην μία είτε στην άλλη από τις δύο ανωτέρω κατηγορίες.

Το ελληνικό εμπορικό δίκαιο διέπεται από την αρχή του κλειστού αριθμού των εμπορικών εταιριών. Κατά συνέπεια περιορίζεται η ιδιωτική βούληση ως προς τις αποκλίσεις που επιθυμούν να επιλέξουν οι κάθε φορά συμβαλλόμενοι για την σύναψη της ιδρυτικής της εταιρίας πράξης στις εταιρικές μορφές που προβλέπονται ρητά από τις ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις.

Οι εμπορικές εταιρίες διακρίνονται σε προσωπικές και σε κεφαλαιουχικές.

- **Αμιγώς προσωπικές εταιρίες**, δηλαδή εταιρίες που συστήνονται, λειτουργούν και διοικούνται και τέλος, λύνονται με γνώμονα τα πρόσωπα των εταίρων είναι η ομόρρυθμη εταιρία (Ο.Ε.), η ετερόρρυθμη εταιρία (Ε.Ε.) και το εταιρικό μόρφωμα «Ευρωπαϊκός Όμιλος Οικονομικού Σκοπου» (Ε.Ο.Ο.Σ.) που δημιουργήθηκε από το Ευρωπαϊκό Δίκαιο.
- **Αμιγώς κεφαλαιουχικές εταιρίες**, δηλαδή εταιρίες οι οποίες συστήνονται, λειτουργούν και διοικούνται και τέλος, λύνονται με γνώμονα τα εισφερόμενα κεφάλαια είναι η Ανώνυμη Εταιρία (Α.Ε.) και η Ευρωπαϊκή Εταιρία.

Ενδιάμεσοι τύποι εταιρίας οι οποίοι τείνουν να συνδυάσουν στοιχεία τόσο της προσωπικής όσο και της κεφαλαιουχικής εταιρίας είναι η Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.), η οποία απαντάται και με τη μορφή Μονοπρόσωπης Ε.Π.Ε. και η Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρία (ΙΚΕ).¹

¹ Η Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρία (ΙΚΕ) είναι νέα εταιρική μορφή η οποία εισήχθη στην Ελληνική έννομη Τάξη με το Ν 4072/2012. Όπως στο οικείο κεφάλαιο θα αναπτυχθεί, η ΙΚΕ συνδυάζει στοιχεία από τις προσωπικές και από τις κεφαλαιουχικές εταιρίες και ανάλογα με την

Υπάρχουν επίσης ορισμένοι ειδικοί τύποι εταιριών οι οποίοι χρησιμοποιούνται περιοριστικά για ορισμένο σκοπό και διέπονται από ειδικές και λεπτομερείς διατάξεις του Νόμου.

Τέτοιου είδους εταιρίες είναι μεταξύ άλλων η Ναυτική Εταιρία, η Χρηματιστηριακή Εταιρία, η Εταιρία Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, η Εταιρία Διαχειρίσεως αμοιβαίων Κεφαλαίων και η Ποδοσφαιρική Ανώνυμη Εταιρία (Π.Α.Ε.).

Κάθε τύπος εταιρίας έχει ορισμένα χαρακτηριστικά τα οποία κατά περίπτωση αποτελούν μειονεκτήματα ή πλεονεκτήματα, τόσο για τους μετέχοντες σ' αυτή όσο και για τους συναλλασσόμενους με αυτή τρίτους.²

Η επιλογή του εταιρικού τύπου που αρμόζει περισσότερο στα οικονομικά και προσωπικά δεδομένα τους και στις προοπτικές τους πρέπει να γίνεται με προσοχή και επίγνωση από τους μελλοντικούς συνεταιίρους. Υπάρχουν όμως και ορισμένες δραστηριότητες, όπως οι Τραπεζικές εργασίες, οι χρηματοδοτικές μισθώσεις (leasing), οι Ασφαλιστικές εργασίες κ.α. ο φορέας των οποίων υποχρεωτικά είναι Ανώνυμη Εταιρία (Ρόκα, 2008).

Η μετατροπή ενός τύπου εταιρίας σε άλλο κατά την πορεία της, καθώς και η συγχώνευση της με άλλη εταιρία του ιδίου ή διαφορετικού τύπου, είναι δυνατή και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ευνοείται από την Πολιτεία με την παροχή φορολογικών κινήτρων.

Το είδος μιας εταιρίας δεν προκύπτει από το χαρακτηρισμό που επέλεξαν γι' αυτήν οι ιδρυτές της, αλλά από το περιεχόμενο των διατάξεων του Καταστατικού της. Σε περίπτωση λοιπόν αμφιβολίας, το θέμα αυτό λύνεται από

επιλογή των ιδρυτών της, είναι δυνατόν να τονίζεται η πρώτη ή η δεύτερη κατηγορία των στοιχείων αυτών. Η θεωρία πάντως τείνει να την κατατάσσει στις κεφαλαιουχικές εταιρίες.

² Παράμετροι που επηρεάζονται από τον τύπο της εταιρίας είναι μεταξύ άλλων το κόστος ίδρυσης, το κόστος λειτουργίας και η φορολογική της αντιμετώπιση.

το Δικαστήριο, με βάση τα πραγματικά στοιχεία που προσκομίζονται κατά την αποδεικτική διαδικασία (Περάκης, 2011).

Το δίκαιο των εμπορικών εταιριών αφορά τους ιδιωτικούς οικονομικούς οργανισμούς. Η σύμπληξη και η οργάνωση οικονομικών δυνάμεων είναι ο κυριότερος τρόπος δράσης της σύγχρονης οικονομικής ζωής. Το δραστήριο μεμονωμένο - άτομο επιχειρηματίας ανήκει οριστικά στο παρελθόν. Αλλά και το Κράτος, κατά την οργάνωση και λειτουργία των δημοσίων εταιριών οι οποίες αποτελούν Νομικά πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, χρησιμοποιεί πολλές από τις διατάξεις λειτουργίας των εμπορικών εταιριών.

1.4. Η εταιρία ως αντικείμενο δικαίου

Το εταιρικό δίκαιο στην ελληνική έννομη τάξη τείνει, έστω και καθυστερημένα σε σχέση με αυτό άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να αναπτύσσεται και να προσεγγίζει ως υποσύνολο μιας ευρύτερης θεωρητικής και πρακτικής νομική προσέγγιση και δη αυτής του δικαίου της εταιρίας. Οι έννοιες του εμπόρου και της εταιρίας καθεαυτές, όπως προσδιορίζονται από το σύγχρονο εν γένει εμπορικό δίκαιο, δεν επεκτείνουν το περιεχόμενο τους και στο πεδίο της πολυσυνθετικής πραγματικότητας εννόμων σχέσεων που γεννά η λειτουργία και οικονομική δραστηριότητα της ευρύτερης εταιρίας (Dunning, 1993). Η ενασχόληση της νομικής θεωρίας και πράξης με την προβληματική της εταιρίας υπερβαίνει ευθύς εξ αρχής τα πλαίσια του γνωστικού πεδίου του εμπορικού και εταιρικού δικαίου. Η δραστηριότητα του εμπόρου και της εταιρίας, η έννομη φύση και θέση τους, αντιμετωπίζονται από τον νομοθέτη και την νομολογία αναλυτικά και εκτεταμένα. Αυτές έχουν οριοθετηθεί δογματικά και μεθοδολογικά από την επιστήμη μέσα από εμπειρικές εφαρμογές και συγκριτικές και εκσυγχρονιστικές βελτιώσεις που υπέδειξε το δίδαγμα του χρόνου. Δεν ισχύει όμως το ίδιο για την έννομη αντιμετώπιση της εταιρίας. Αυτή στην χώρα μας δεν αποτέλεσε αντικείμενο αναλυτικής νομοθετικής ρύθμισης. Παρά τα πολλαπλά ζητήματα που τίθενται στην πράξη δεν έτυχε της ευρείας θεωρητικής αντιμετώπισης που άρμοζε.

Η δραστηριότητα της εταιρίας δημιουργεί σχέσεις, δεσμούς και αξίες πολύμορφες, που ερείδονται στην οργάνωση της και εξαρτώνται από ποικίλους ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες. Κύριο γνώρισμα είναι η καταλυτική παρέμβαση του προσώπου του φορέα της εταιρίας, που διαπλέκει και κατευθύνει, πάντα με τον κάθε φορά ξεχωριστά μοναδικό του τρόπο, υλικά και άυλα αγαθά, δικαιώματα και πραγματικές καταστάσεις (πρβλ. αρθ. 9 Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.) και έννομες σχέσεις και οικονομικές επιδιώξεις μεταξύ άλλων φυσικών ή νομικών προσώπων, προκειμένου να επιτευχθεί ο εξ αυτού προσδιοριζόμενος κάθε φορά σκοπός της εταιρίας. Το ερώτημα για τη σχέση εμπόρου, εταιρίας εταιρίας και φορέα της, η λειτουργία της εταιρίας ως σύνθετης οργάνωσης (Λεβαντής, Γρηγοράκος , 1991) οδηγεί σε ζητήματα που σχετίζονται πέρα από το «κλασσικό» εμπορικό και εταιρικό δίκαιο με ειδικές διατάξεις του ενοχικού, εμπράγματος, εργατικού, φορολογικού δικαίου καθώς και με το δίκαιο της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας και το δίκαιο του ανταγωνισμού (Λεβαντής, Γρηγοράκος , 1991). Σε χώρες της αναπτυγμένης, ηπειρωτικής Ευρώπης βρέθηκε στο παρελθόν στο επίκεντρο των συζητήσεων η λεγόμενη μετάβαση από το δίκαιο των εταιριών στο δίκαιο της εταιρίας. Εταιρία και εταιρία όμως δεν τελούν σε σχέση γενικού και ειδικού ούτε εκτενούς και περιορισμένου. Αυτές δεν αλληλοσυμπληρώνονται αλλά εκτείνονται σε διαφορετικό νομικό εύρος και βάθος διαπλεκόμενες κατά περίπτωση (Περάκης, 2011).

Την προβληματική της έννομης αντιμετώπισης της εταιρίας καλείται να ρυθμίσει ο έλληνας νομοθέτης. Οι προσπάθειες και θέσεις του διατυπώνονται με σαφήνεια στις διατάξεις των άρθρων 9 έως και 25 του σχεδίου νόμου για την «Κύρωση του Εμπορικού Κώδικα», που, εν όψει της σημασίας των ρυθμίσεων του για τις συναλλαγές και κατόπιν γόνιμης συζήτησης και παραγωγικής αντιπαράθεσης των εκπροσώπων της νομικής επιστήμης, ευελπιστούμε σύντομα να αποτελέσει νόμου του κράτους.

Από την άλλη πλευρά, η εταιρία, καθώς συνιστά σύνθετη οργάνωση, δεν μπορεί να αποτελεί κατά το ισχύον δίκαιο φορέα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων (πρβλ. αρθ. 34 ΑΚ) (Λεβαντής, Γρηγοράκος , 1991). Κάθε αντίθετη άποψη αντιβαίνει

ευθέως στο ισχύον και κοινά αποδεκτό σύστημα περί υποκειμένων δικαίου. Ο φορέας της εταιρίας, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, και όχι η εταιρία καθεαυτή, ως οργάνωση και περιουσιακή ενότητα, είναι υποκείμενο δικαίου. Αυτός και μόνο δύναται λοιπόν να είναι π.χ. κύριος πράγματος, εργοδότης, δανειστής ή οφειλέτης. Η εταιρία βρίσκεται σε διαρκή, άμεση συνάρτηση με τον «κάτοχο» της. Εταιρία και φορέας αυτής διακρίνονται ειδικότερα όσον αφορά στο εξωτερικό δίκαιο της εταιρίας, δηλαδή το έννομο καθεστώς που διέπει την δημιουργία και λειτουργία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων σε σχέση με τρίτους.

Ο φορέας της εταιρίας αποτελεί το αποκλειστικό υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που πηγάζουν από την εταιρία. Η σχέση του προς αυτή δεν βασίζεται αποκλειστικά σε εμπράγματες σχέσεις ιδιοκτησίας αλλά ερείδεται στο σύνολο των σχέσεων, καταστάσεων και δικαιωμάτων με τα οποία συνδέεται η επιχειρησιακή δραστηριότητα.. Έτσι καθίσταται η θέση του φορέα της εταιρίας από δικαιοϊκής πλευράς πολυσχιδής ενώ από πλευράς οικονομικής λειτουργίας παραμένει ενιαία.³

Η νομική μορφή του φορέα της εταιρίας έχει ιδιαίτερη σημασία κυρίως όσο αφορά τα περιουσιακά δικαιώματα και υποχρεώσεις. Έτσι στις εμπορικές εταιρίες, χωρίς να υφίσταται ταύτιση της εταιρίας με την εταιρία, έχουμε κατά κανόνα ταύτιση της εταιρικής περιουσίας με την περιουσία της εταιρίας. Όμως στις επιχειρήσεις των οποίων φορείς είναι έμποροι ως απλά φυσικά πρόσωπα πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ της περιουσίας της εταιρίας και της ιδιωτικής περιουσίας του φορέα της, καθώς η τελευταία ευθύνεται για τις δεσμεύσεις της εταιρίας του εμπόρου, ενώ παράλληλα η περιουσία της εταιρίας ευθύνεται για τις ιδιωτικές του υποχρεώσεις.

Ανάλογη προβληματική δημιουργείται στα πλαίσια χρήσης της εμπορικής επωνυμίας. Καθώς η εταιρία καθεαυτή δεν απολαμβάνει ικανότητας δικαίου αποτελεί η εμπορική επωνυμία για τη σχέση μεταξύ της εταιρίας και του φορέα

³ Η διάκριση της επιχείρησης από τον φορέα αυτής είναι σε πολλά ζητήματα δυσδιάκριτη στο εσωτερικό δίκαιο της επιχείρησης, δηλαδή στο δίκαιο που ρυθμίζει το εσωτερικό έννομο Status της επιχείρησης.

της τεκμήριο. Οι εμπορικές εταιρίες-επιχειρήσεις φέροντας εμπορική επωνυμία ενάγουν και ενάγονται υπό την εμπορική τους επωνυμία. Ο έμπορος-φυσικό πρόσωπο έχει την ικανότητα του είναι διάδικος, η εταιρία του όμως δεν έχει αυτή την ικανότητα (Λιακόπουλος, 1991).

Με τον φορέα της εταιρίας, ως υποκείμενο δικαίου, συνδέεται το σύνολο των πραγμάτων, δικαιωμάτων, πραγματικών και προσωπικών καταστάσεων και σχέσεων, υλικών και αυτών αγαθών που σχετίζονται με την λειτουργία της εταιρίας. Επί αυτών εκτείνεται η έννομη εξουσίαση του υποκειμένου δικαίου. Αυτά τελούν, από της συνδέσεως τους με το υποκείμενο δικαίου, σε λογική και πραγματική αντίθεση, αντίκεινται στο υποκείμενο δικαίου. Οτιδήποτε μπορεί να υπαχθεί στη βούληση και εξουσίαση ενός υποκειμένου δικαίου αποτελεί αντικείμενο δικαίου. Το αντικείμενο δικαίου δεν συνιστά ποτέ φορέα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Η εταιρία, ως σύνθετη οργάνωση που είναι, υπόκειται στο σύνολο των εκφάνσεων και λειτουργιών της στην έννομη εξουσίαση του φορέα της και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αντικείμενο δικαίου (Λιακόπουλος, 1991).

1.5. Στοιχεία εταιρίας

Καθώς η εταιρία συνιστά πολυσυνθετική οργάνωση συνδέεται με ποικίλα στοιχεία. Ο φορέας της εταιρίας, πρόσωπο που ενσαρκώνει και υλοποιεί το φάσμα των ιδεών γύρω απ' αυτή, επιλέγει και συντονίζει τα στοιχεία που οδηγούν στην επίτευξη του επιχειρηματικού σκοπού. Τα στοιχεία αυτά είναι για κάθε εταιρία μοναδικά, δεν απαντώνται σε άλλη εταιρία κατά το αυτό περιεχόμενο, είδος και μορφή. Το φάσμα των ιδεών του φορέα της εταιρίας και η πραγματοποίηση της οργανωτικής της δομής οδηγούν στη συνένωση των στοιχείων σε ένα ενιαία εμφανιζόμενο σύνολο. Η συνένωση των στοιχείων και η μορφή που αυτή παίρνει καταδεικνύει την ιδιαίτερη δυναμική του φορέα κάθε εταιρίας. Αυτή δεν προκύπτει από τα πράγματα αλλά αποτελεί έργο του ανθρώπινου πνεύματος (Λιακόπουλος, 1991).

Υλικά και άυλα αγαθά συνδέονται και δια της σύνδεσης συγκλίνουν στην δημιουργία υψηλότερων αξιών από αυτές που θα προέκυπταν από την αθροιστική σώρευση των ιδίων αγαθών μεμονωμένα.⁴ Ως προς την εκτίμηση της αξίας των στοιχείων στην εταιρία αλλά και της εταιρίας ως συνολικής οργάνωσης στοιχείων που δημιουργεί αξίες αποτιμητέες τόσο ως σύνολο όσο και ως τμήμα ή μερίδα συμμετοχής οφείλεται μεγαλύτερη προσπάθεια προσέγγισης. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η υιοθέτηση εκείνων των μεθόδων που ανταποκρίνονται με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια στην πραγματική αξία της εταιρίας και των στοιχείων της στην στιγμή αποχώρησης κάποιου εκ των φορέων της ή διακοπής της επιχειρηματικής δραστηριότητας (Περάκης, 2011).

Η νομική επιστήμη στην αλλοδαπή (Λιακόπουλος, 1991) συνεπικουρούμενη από τα συμπεράσματα των οικονομολόγων τονίζει την υποκειμενικότητα της αξιολόγησης των στοιχείων και της εταιρίας, ερειδόμενη στην μοναδικότητα των εκτιμήσεων, προσδοκιών και αναγκών των εκάστοτε συναλλασσομένων, και συνηγορεί υπέρ μίας κατά προσέγγιση αξιολόγησης των στοιχείων εντός δύο, κατώτατου και ανώτατου, ορίων. Παράγοντες και μεγέθη που οδηγούν στην αξιολόγηση της εταιρίας και των στοιχείων της είναι όσοι συνιστούν μία βάση κοινά αποδεκτών δεδομένων εκ μέρους των φορέων της εταιρίας και τρίτων ενδιαφερόμενων. Αυτοί δεν προκύπτουν κατά κύριο λόγο από τα δεδομένα του ισολογισμού ή άλλα λογιστικά δεδομένα και την εμφανιζόμενη ουσιαστική αξία (Substanzwert) της εταιρίας. Πρωταρχικής σημασίας είναι η δυνατότητα εκτίμησης των μελλοντικών οικονομικών ωφελημάτων-επιτευγμάτων που μπορούν να προκύψουν από την αξιοποίηση των στοιχείων της εταιρίας, δηλαδή η αξία προσόδου (Ertragswert) της εταιρίας.

Τα στοιχεία της εταιρίας μπορούμε να τα διακρίνουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες, στα στοιχεία που αποτελούν πράγματα και δικαιώματα και στα

⁴ Η απομάκρυνση ενός αγαθού από την επιχείρηση συνεπάγεται τόσο την μείωση της αξίας της επιχείρησης, όσο και τη μείωση της αξίας του ίδιου του αγαθού σε σχέση με την αυτοτελή αξία που αυτό θα είχε θεωρητικά, αν ως μεμονωμένο αγαθό συνέχιζε να από τελεί στοιχείο της επιχείρησης.

στοιχεία που προκύπτουν από οικονομικές και πραγματικές σχέσεις και καταστάσεις (πρβλ. άρθρο 9 Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.). Στα στοιχεία της πρώτης κατηγορίας ανήκουν τα ακίνητα και κινητά πράγματα της εταιρίας, όπως οικήματα, αποθήκες, τεχνικές εγκαταστάσεις, μηχανήματα, γραφεία, παρεπόμενος εξοπλισμός, και τα δικαιώματα τόσο επί των ενσωμάτων όσο και επί των αυτών αγαθών, όπως η επωνυμία, τα διακριτικά γνωρίσματα, ο τίτλος, το σήμα, οι εφευρέσεις (Παπαγιάννης, 1995) καθώς και δικαιώματα που πηγάζουν από άλλες ενοχικού ή εμπραγμάτου δικαίου συναλλαγές, καθώς και απαιτήσεις από διαχείριση κεφαλαίων, εταιρικές χρήσεις, αποθεματικά. Στα στοιχεία της δεύτερης κατηγορίας ανήκουν σχέσεις που πηγάζουν από προσφορά εργασίας και παροχή υπηρεσιών, καταστάσεις που συνδράμουν στην λειτουργική αρμονία της εταιρίας, όπως επιχειρηματικό know-how, οργανωτική εμπειρία και απόρρητα της εταιρίας, πραγματικά επιτεύγματα, όπως η φήμη της εταιρίας, το goodwill και η πελατεία, ως πραγματική προσδοκία επανάληψης ωφελειών, και οικονομικές σχέσεις, όπως ειδικές σχέσεις προς προμηθευτές, αγοραστές υψηλού κύκλου εργασιών, ευνοϊκά διακείμενα πρόσωπα δανειστών και οφειλετών.

1.6. Δικαιοπραξίες για την εταιρία

Η σύνδεση της εταιρίας με τα στοιχεία της συνεπάγεται οργανικούς ή λειτουργικούς δεσμούς αλληλεξάρτησης. Η δημιουργία των δεσμών αυτών δεν συνεπάγεται όμως την άρση της νομικής αυτοτέλειας των στοιχείων. Καθίσταται λοιπόν απαραίτητη η νομοθετική ρύθμιση της σύναψης δικαιοπραξίας για ένα ή περισσότερα στοιχεία της εταιρίας (πρβλ. άρθρο 10 παρ. 1 Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.), ανεξάρτητα από τη σύναψη δικαιοπραξίας για την εταιρία ως σύνολο. Έτσι επιτρέπεται π.χ. η μεταβίβαση στοιχείου εταιρίας και όταν δεν συµμεταβιβάζεται η εταιρία ως σύνολο, ενώ η μεταβίβαση της εταιρίας συνεπάγεται και συµμεταβίβαση κάθε στοιχείου της. Ιδιαίτερη πρακτική σημασία έχει η μεταβίβαση στοιχείου της εταιρίας ως προς τα συστατικά του μέρη και τα παραρτήματα. Για τα συστατικά μέρη του στοιχείου της εταιρίας ισχύει η ρύθμιση του αρθρ. 953 ΑΚ, σύμφωνα με την οποία αυτά δεν δύνανται να αποτελέσουν χωριστά αντικείμενα κυριότητας ή άλλου εμπράγματος

δικαιώματος. Τα συστατικά μέρη του στοιχείου της εταιρίας έχουν «κοινή τύχη» με το στοιχείο που γίνεται αντικείμενο δικαιοπραξίας. Παραρτήματα στοιχείου της εταιρίας είναι κινητά πράγματα που δεν αποτελούν συστατικά του μέρη, εξυπηρετούν διαρκώς τον οικονομικό του σκοπό, τελούν σε τοπική σχέση προς αυτό, αντίστοιχη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό (αρθρ. 956 ΑΚ) και θεωρούνται ως τέτοια στις συναλλαγές (αρθρ. 957 εδάφ. α' ΑΚ). Εμπράγματη δικαιοπραξία για στοιχείο της εταιρίας ή συμβατική υποχρέωση για εκποίηση ή επιβάρυνση του εκτείνεται και στα παραρτήματα εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά (αρθρ. 958 και 370 ΑΚ). Δικαιοπραξία για την εταιρία ως σύνολο περιλαμβάνει τα συστατικά μέρη των στοιχείων της αλλά και τα παραρτήματα των στοιχείων της, δηλαδή, εν προκειμένω, τα λοιπά κινητά πράγματα, που δεν αποτελούν συστατικά μέρη, και συνδέονται λειτουργικά με ακίνητα, στα οποία ενασκείται η επιχειρησιακή δραστηριότητα (Περάκης, 2011).

Η σύναψη δικαιοπραξίας για στοιχείο της εταιρίας δεν απαιτείται να καταρτιστεί με έγγραφο, παρά μόνο αν η ειδική μορφή του στοιχείου το επιβάλλει. Αντίθετα δικαιοπραξία, υποσχετική ή εκποιητική, που έχει ως αντικείμενο την εταιρία ως σύνολο πρέπει να καταρτιστεί με έγγραφο (πρβλ. αρθρ. 10 παρ. 2 εδάφ. α' Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.). Εφόσον για συγκεκριμένα στοιχεία της εταιρίας, κατά τη σύναψη δικαιοπραξίας για την εταιρία ως σύνολο, απαιτείται ειδικός τύπος, επιβάλλεται γι' αυτά η τήρηση του ειδικού αυτού τύπου (αρθρ. 10 παρ. 2 εδάφ. β' Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.). Στα πλαίσια της ελευθερίας των συναλλαγών επιτρέπεται κατά τη σύναψη εκποιητικής δικαιοπραξίας για την εταιρία ως σύνολο να εξαιρεθούν ένα ή περισσότερα στοιχεία της (Παπαγιάννης, 1995).

Στους βασικότερους λόγους μεταβίβασης εταιρίας ως σύνολο ανήκει η πώληση εταιρίας. Η σύμβαση πώλησης εταιρίας έχει αντικείμενο την εταιρία ως σύνολο και συμπεριλαμβάνει όλα τα στοιχεία αυτής. Σ' αυτά μεταξύ άλλων συγκαταλέγονται υλικά και άυλα αγαθά, καθώς και λοιπές περιουσιακές αξίες, που συνδέονται αναπόσπαστα με την επιχειρησιακή δραστηριότητα (Περάκης, 2011).

Η πώληση εταιρίας αποτελεί βασικότατο μέσο συγκέντρωσης εταιριών και απόκτησης κυρίαρχης θέσης εντός του οικονομικού γίνεσθαι συγκεκριμένων κλάδων της βιομηχανίας και του εμπορίου. Αυτή εκφεύγει του δογματικού πλαισίου του δικαίου των συνδεδεμένων εταιριών καθώς δεν συνεπάγεται σύνδεση ή δημιουργία δεσμών εξάρτησης μεταξύ εταιριών αλλά επιφέρει αλλαγή στο πρόσωπο του φορέα της εταιρίας, που δύναται να είναι ανταγωνιστική εταιρία. Η πώληση εταιρίας δεν πρέπει να συγχέεται με την πώληση εταιρικών μεριδίων. Έτσι η πώληση της εταιρίας Ε εκ μέρους του φορέα αυτής Π στον αγοραστή Α συνοδεύεται, εφόσον τηρηθούν οι νόμιμοι τύποι, με τη μεταβίβαση της κυριότητας των ακινήτων της Ε στον Α ενώ ο Π υποχρεούται να εκπληρώσει τις νόμιμες υποχρεώσεις που γεννά η μεταβίβαση εταιρίας σε άλλο φορέα (Παπαγιάννης, 1995). Αντίθετα η πώληση πακέτου μετοχών της εταιρίας Ε, που έχει την μορφή ανώνυμης εταιρίας, από τον Π στον Α έχει ως έννομη συνέπεια την μεταβίβαση της κυριότητας των μετοχών στον Α, ήτοι την μεταβολή στην σύνθεση των μετόχων και στους πλειοψηφικούς συσχετισμούς της εταιρίας, όχι όμως τη μεταβίβαση της κυριότητας των ακινήτων της Ε, καθότι κύριος αυτών παραμένει ο φορέας της εταιρίας Ε, ήτοι το νομικό πρόσωπο, εν προκειμένω η ανώνυμη εταιρία (Ρόκα, 2008).

Η σύναψη εκποιητικής δικαιοπραξίας για την εταιρία ως σύνολο πρέπει να υποβληθεί σε διατυπώσεις δημοσιότητας, προκειμένου τρίτοι να λαμβάνουν γνώση για το status της εταιρίας και του φορέα της. Επιβάλλεται λοιπόν η καταχώρηση σε ειδικό, εμπορικό μητρώο για όλα τα στοιχεία της εταιρίας, που αφορά η εκποιητική δικαιοπραξία, εκτός από εκείνα που εξαιρέθηκαν (αρθρ. 12 παρ. 1 εδάφ. α' Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.). Συνέπεια τούτου θα είναι να επέλθουν τα έννομα αποτελέσματα της εκποιητικής δικαιοπραξίας με την καταχώρηση αυτής στο σχετικό μητρώο. Για τα στοιχεία της εταιρίας που απαιτείται ειδική δημοσιότητα, επέρχονται τα αποτελέσματα της εκποιητικής δικαιοπραξίας με την ολοκλήρωση των διατυπώσεων που η ειδική δημοσιότητα επιβάλλει (αρθρ. 12 παρ. 2 Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.). Έτσι συμβάσεις και μονομερείς δικαιοπραξίες που έχουν αντικείμενο τη σύσταση, μετάθεση, αλλοίωση ή κατάργηση

εμπράγματος δικαιωμάτων πάνω σε ακίνητα της εταιρίας πρέπει να περιβληθούν τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου (πρβλ. αρθρ. 369 ΑΚ).

Στην περίπτωση που δεν τηρήθηκε ο συμβολαιογραφικός τύπος για ακίνητο της εταιρίας, που αποτελεί ουσιώδες στοιχείο στα πλαίσια της μεταβιβαστικής δικαιοπραξίας για την εταιρία ως σύνολο, πρέπει να θεωρηθεί άκυρη η όλη δικαιοπραξία για την εταιρία. Αντίθετα, αν συνάγεται από τις περιστάσεις πως τα συμβαλλόμενα μέρη δεν εξαρτούν την εγκυρότητα της δικαιοπραξίας για την εταιρία από την εγκυρότητα σύμβασης για κάποιο, μη ουσιώδες, ακίνητο της εταιρίας, που εκ των πραγμάτων και τη βούληση των μερών εμφανίζεται να κατέχει δευτερεύουσα, περιορισμένη σημασία, για τη σύναψη της δικαιοπραξίας για την εταιρία ως σύνολο, πρέπει να δεχθούμε ως έγκυρη την τελευταία, η δε ακυρότητα να περιοριστεί μόνο ως προς το ακίνητο για το οποίο δεν τηρήθηκε ο συμβολαιογραφικός τύπος (πρβλ. αρθρ. 181 ΑΚ - μερική ακυρότητα). Εκποιητική δικαιοπραξία για την εταιρία ως σύνολο δεν γεννά υποχρέωση του εκποιήσα-ντος να παραδώσει τη νομή των κινητών πραγμάτων στον αποκτώντα (αρθρ. 12 παρ. 1 εδάφ. β' Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.). Αντίστοιχο αίτημα, λόγω της πολυσύνθετης φύσης της εταιρίας, θα προβάλλονταν καταχρηστικά.

Η σύναψη δικαιοπραξίας για την εταιρία ως σύνολο επιφέρει, οριστική ή προσωρινή, μεταβολή στο πρόσωπο του φορέα της. Ο αποκτών εταιρία, ο επικαρπωτής ή ο μισθωτής εταιρίας επέρχονται στην θέση που βρισκόταν το αντισυμβαλλόμενο μέρος. Στην περίπτωση της μεταβίβασης εταιρίας η μεταβολή στο πρόσωπο του φορέα της είναι οριστική. Αντίθετα με τη λήξη της σύμβασης μίσθωσης εταιρίας ή την άρση της σύστασης επικαρπίας σ' αυτή χάνει την ιδιότητα του φορέα της εταιρίας ο μισθωτής ή επικαρπωτής της και επανέρχεται στη θέση αυτού ο αρχικός της φορέας. Η μεταβολή στο πρόσωπο του φορέα της εταιρίας δεν συνεπάγεται δημιουργία υποχρέωσης αναγγελίας για τις απαιτήσεις (αρθρ. 12 παρ. 1 εδάφ. 3 Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.). Σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν γνώριζε την μεταβολή στο πρόσωπο του φορέα της εταιρίας και, χωρίς να διακατέχονταν από δόλο ή βαρεία αμέλεια, κατέβαλλε στον εκποιήσαντα την εταιρία την οφειλή ελευθερώνεται από την υποχρέωση καταβολής, ο δε νέος

φορέας της εταιρίας μπορεί να την απαιτήσει από τον εκποιήσαντα σύμφωνα με τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (αρθρ. 904 επόμ. ΑΚ).

Η μεταβίβαση εταιρίας γεννά υποχρεώσεις ως προς το πρόσωπο αυτού που μεταβιβάζει. Η απλή παραχώρηση μιας σύνθετης οργάνωσης ποικίλων στοιχείων, πραγμάτων, δικαιωμάτων και λοιπών ενσωμάτων και αυτών αγαθών δεν επαρκεί από μόνη της για την ικανοποιητική εγκατάσταση του διαδόχου στην εταιρία (Παπαγιάννης, 1995). Ο νέος φορέας της εταιρίας πρέπει να εγκατασταθεί σ' αυτή κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σε θέση να γνωρίζει τα βασικότερα ζητήματα που αφορούν την οργάνωση και λειτουργία, το έμψυχο υλικό και τις εγκαταστάσεις, τις υποχρεώσεις και απαιτήσεις της εταιρίας προκειμένου να μπορεί να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στις ανάγκες των συναλλαγών τόσο στις εξωτερικές όσο και στις εσωτερικές σχέσεις της εταιρίας. Απαραίτητη προβάλλει η αντίστοιχη με τη μορφή και το αντικείμενο της μεταβιβαζόμενης εταιρίας εγκατάσταση σ' αυτή του νέου φορέα της από τον προηγούμενο, ο οποίος οφείλει να ενεργήσει κατά τον επιβαλλόμενο από τις περιστάσεις τρόπο δείχνοντας την πρέπουσα επιμέλεια (αρθρ. 13 περ. α' Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.).

Η εγκατάσταση του νέου φορέα της εταιρίας σ' αυτή, για να είναι ολοκληρωμένη, πρέπει παράλληλα να συνοδεύεται από την χορήγηση όλων εκείνων των εγγράφων και βιβλίων που συνδέονται με την εύρυθμη λειτουργία της εταιρίας (αρθρ. 13 περ. β' Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.). Εδώ συγκαταλέγονται νομιμοποιητικά έγγραφα για απαιτήσεις της εταιρίας, έγγραφα για υποχρεώσεις της εταιρίας, συμβάσεις και συμφωνίες που αφορούν περιουσιακά δεδομένα και άλλες εσωτερικές ή εξωτερικές σχέσεις της εταιρίας, βιβλία πρωτοκόλλων και αλληλογραφία των τελευταίων ετών, βιβλία εσόδων-εξόδων, βιβλία λογιστικής παρακολούθησης, βιβλία πελατών και προμηθευτών της εταιρίας κ.ά. (Ρόκα, 2008). Παράλληλα πρέπει να παρασχεθούν στο νέο φορέα της εταιρίας όλες οι συναφείς με την οργάνωση και λειτουργία της εταιρίας βασικές πληροφορίες, γραπτά ή (και) προφορικά. Η παροχή των παραπάνω πληροφοριών αποκτά, κατά κανόνα, πρωταρχική σημασία για την πορεία της εταιρίας. Εδώ συγκαταλέγονται πληροφορίες για μυστικά της εταιρίας, ειδικές σχέσεις με πελάτες, ευνοϊκή

αντιμετώπιση από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ιδιαίτερες μορφές διοίκησης και οργάνωσης, γνωριμίες με σημαντικά πρόσωπα σε καίριες θέσεις, συγκεκριμένα συναλλακτικά έθιμα της εταιρίας κ.ά (Περάκης, 2011).

Η μεταβίβαση εταιρίας ως σύνολο συνεπάγεται και τη συμμεταβίβαση της πελατείας. Η πελατεία ως πραγματική προσδοκία επανάληψης ωφελειών βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του αποκτώντος την εταιρία. Μεταβίβαση της εταιρίας χωρίς παροχή εγγυήσεων για την πελατεία αποτελεί από επενδυτικής όψεως προφανώς επισφαλή κίνηση για τον αποκτώντα. Καθώς η πελατεία αποτελεί δημιούργημα της εργασίας και των ιδεών του μεταβιβάζοντος την εταιρία, συνδέεται άμεσα μ' αυτόν. Ο τελευταίος μπορεί μ' ευκολία να δρα υπέρ των συμφερόντων του και κατά του διαδόχου στην εταιρία, αν συνεχίσει να ασκεί επιρροή στους πελάτες και μετά τη μεταβίβαση της εταιρίας. Αυτό συγκρούεται όμως με τον οικονομικό σκοπό της μεταβίβασης εταιρίας (Παπαγιάννης, 1995). Προβάλλει λοιπόν αναγκαία η θέσπιση απαγόρευσης του ανταγωνισμού εκ μέρους του μεταβιβάζοντος εταιρία, συνιστάμενη στην αποχή από κάθε πράξη που μπορεί να αφαιρέσει την πελατεία αυτής (αρθρ. 13 περ. γ' εδάφ. α' Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.).

Η απαγόρευση ανταγωνισμού δεν είναι απόλυτη. Κατ' αρχήν προσδιορίζεται από την έκταση που εκλαμβάνει η επιδίωξη του οικονομικού σκοπού της εταιρίας (Fikentscher, Wirtschaftsrecht, 1983). Παράλληλα δεν πρέπει να θίγονται δικαιώματα του ατόμου ως προς την ελευθερία συναλλαγών και την απεριόριστη ανάπτυξη των οικονομικών συμφερόντων και ενδιαφερόντων του. Έτσι τα πλαίσια απαγόρευσης του ανταγωνισμού περιορίζονται ως προς το αντικείμενο ή τα αντικείμενα δραστηριοποίησης της μεταβιβασθείσας εταιρίας και όχι ως προς την ενάσκηση κάθε είδους εταιρίας. Επίσης αυτά περιορίζονται τοπικά και χρονικά. Έτσι σύσταση εταιρίας με το αυτό αντικείμενο, από τον μεταβιβάζοντα εταιρία, σε τόπο, όπου δεν αναπτύσσεται επιχειρησιακή δραστηριότητα της μεταβιβασθείσας εταιρίας και πρακτικά δεν μπορεί να αφαιρεθεί πελατεία απ' αυτή, όπως είναι, π.χ. για επιχειρήσεις χωρίς εκτεταμένη ή διεθνή δραστηριότητα, άλλη πόλη της Ελλάδας ή του εξωτερικού, δεν συνιστά παράβαση της απαγόρευσης ανταγωνισμού (Ρόκα, 2008).

Η αποχή του μεταβιβάζοντος εταιρία από πράξη που μπορεί να αφαιρέσει την πελατεία της έχει και χρονική διάσταση, υπό την έννοια ότι πρέπει να εκλάβει τέτοια διάρκεια ώστε ο αποκτών την εταιρία να έχει το χρόνο να συνάψει πελατειακές σχέσεις τέτοιες, ώστε σε περίπτωση άσκησης πράξεων ανταγωνισμού από την πλευρά του μεταβιβάσαντος την εταιρία να μην θίγεται πλέον ουσιαστικά η ήδη αποκτηθείσα πελατεία. Το όριο των τριών ετών αποχής από πράξεις αφαίρεσης πελατείας της εταιρίας (αρθρ. 13 περ. γ' εδάφ. α' Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.) είναι επαρκές για την ουσιαστική προστασία από τον ανταγωνισμό του αποκτώντος εταιρία. Η εφαρμογή αυτής της ρύθμισης δικαιολογείται και στην επικαρπία ή μίσθωση εταιρίας για το σύνολο του χρόνου που αυτή διαρκεί (αρθρ. 13 περ. γ' εδάφ. β' Σχεδ. Εμπορ. Κωδ.).

Κεφάλαιο 2^ο

Η συγχώνευση των επιχειρήσεων

2.1. Το φαινόμενο της συγκεντρώσεως των επιχειρήσεων

Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο παρατηρείται σε διεθνές επίπεδο έντονη τάση συγκεντρώσεως των επιχειρήσεων. Η τάση αυτή προσλαμβάνει τις ακόλουθες μορφές (Καραγιάννης κ.α., 2012):

- Την οριζόντια συγκέντρωση, κατά την οποία ομοειδείς επιχειρήσεις (ή απασχολήσεις συγγενούς αντικειμένου) συνασπίζονται κατά διάφορους τρόπους για να εξουδετερώσουν το μεταξύ τους ανταγωνισμό και για να επιβληθούν, αν είναι δυνατό μονοπωλειακώς στην αγορά.
- την κάθετη ολοκλήρωση (ή καθετοποίηση), κατά την οποία επιχειρήσεις που ανήκουν σε διαδοχικά στάδια ολόκληρου του κυκλώματος παραγωγή κυκλοφορία αγαθών ή υπηρεσιών συγχωνεύονται είτε συνασπίζονται κατά ποικίλους τρόπους, προκειμένου να εξουδετερώσουν σοβαρά μειονεκτήματα που απορρέουν από τον καταμερισμό των έργων, π.χ. συγκέντρωση βαμβακουργίας νηματουργίας βαφείου υφαντουργείου κ.λπ.
- τη συμπληρωματική συγκέντρωση, κατά την οποία συγκεντρώνονται επιχειρήσεις που δεν παρουσιάζουν καμιά ομοιότητα ή παραγωγική εξάρτηση, των οποίων όμως η δραστηριότητα αλληλοσυμπληρώνεται, όπως λ.χ. όταν συνασπίζονται μια ξενοδοχειακή με μια συγκοινωνιακή επιχείρηση για τη μεταφορά των τουριστών ή με μια επιχείρηση ψυχαγωγίας για τη ψυχαγωγία αυτών, ή με μια επιχείρηση τουριστικών πρακτορευσεων,
- τη διαγώνια συγκέντρωση, κατά την οποία συνασπίζονται επιχειρήσεις των οποίων τα προϊόντα, η τεχνολογία και οι πελάτες τελείως διαφέρουν.

Οι διαγώνιες συγκεντρώσεις, ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο γίνονται, διακρίνονται στις εξής δύο κατηγορίες:

- ✓ Στις επεκτατικές διαγώνιες της αγοράς, όταν οι συνασπιζόμενες επιχειρήσεις επιδιώκουν να επεκτείνουν το χώρο δράσέως τους στην αγορά και
- ✓ Στις επεκτατικές διαγώνιες του προϊόντος, όταν οι συνασπιζόμενες επιχειρήσεις προσπαθούν να επεκτείνουν το προϊόν που παράγουν ή να διαφοροποιήσουν τελείως την παραγωγή τους, προκειμένου να μην απολέσουν την επιρροή τους στην αγορά.

2.2. Τύποι συνασπισμών επιχειρήσεων

Οι συγκεντρώσεις των επιχειρήσεων διακρίνονται σε αφανείς (μυστικές, άτυπες) και φανερές (τυπικές) (Σακκέλη, 2002).

Αφανείς (ή μυστικές) συγκεντρώσεις είναι συνασπισμοί που δημιουργούνται *de facto*, όταν ένας μικρός αριθμός επιχειρήσεων ελέγχει τον κύριο όγκο της παραγωγής ενός προϊόντος ή την παραγωγή βασικών πρώτων υλών, ή συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό του απασχολημένου στον οικείο κλάδο εξειδικευμένου εργατικού προσωπικού ή έναν συνδυασμό όλων αυτών. Στην κατηγορία αυτήν ανήκουν συνήθως πρόσκαιρες και χαλαρής δεσμεύσεως επιχειρηματικές συμπράξεις, όπως «ναι οι συμφωνίες κυρίων, οι κοινοπραξίες, οι κερδοσκοπικές συμπράξεις κ.ά (Αγαλλοπούλου, 2000).

Φανερές είναι οι συγκεντρώσεις που εξωτερικεύονται και λαμβάνουν ένα από τους γνωστούς τύπους συγκεντρώσεων, όπως είναι τα Καρτέλ, τα Κονσέρν, τα Τραστ κ.ά (Σακκέλη, 2002).

Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις επιχειρήσεων αποτελούν τύπους φανερών συγκεντρώσεων επιχειρήσεων και μάλιστα της συμπαγέστερης μορφής αυτών.

2.3. Η Διεθνής τάση συγχωνεύσεων και εξαγορών επιχειρήσεων

Το φαινόμενο των εξαγορών και συγχωνεύσεων των επιχειρήσεων, που χρονολογείται εδώ και ένα αιώνα, γνώρισε τέσσερις περιόδους εξάρσεως. Το πρώτο κύμα των εξαγορών - συγχωνεύσεων επιχειρήσεων αφορούσε ομοειδείς επιχειρήσεις (οριζόντια συγκέντρωση) και στις περισσότερες περιπτώσεις αποσκοπούσαν σε μονοπώληση της αγοράς (1898 - 1902). Το δεύτερο κύμα εξαγορών - συγχωνεύσεων επιχειρήσεων αφορούσε και πάλι ομοειδείς επιχειρήσεις οι οποίες όμως δεν οδήγησαν σε μονοπωλιακές συνθήκες ανταγωνισμού (1925 - 1930). Το τρίτο κύμα των συγχωνεύσεων και εξαγορών (1966 - 1968) είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλων οικονομικών συγκροτημάτων, μέσω διαγωνίων συγχωνεύσεων και εξαγορών, αποτέλεσμα που οφειλόταν στη διαφοροποίηση και επέκταση των επιχειρήσεων σε νέα προϊόντα και καινούργιες αγορές (Σακκέλη, 2002).

Στο τελευταίο κύμα των συγχωνεύσεων και εξαγορών, που έχει αρχίσει από το 1974 και έχει ενταθεί τα τελευταία 5 χρόνια, παρατηρείται το φαινόμενο συγχωνεύσεων και εξαγορών μεταξύ των μεγάλων εταιριών, στην προσπάθεια τους να διεθνοποιήσουν τις επιχειρηματικές τας δραστηριότητες. Οι επιχειρήσεις προσπαθούν να εδραιώσουν την παρουσία τους, στις ανά τον κόσμο μεγάλες αγορές, με σκοπό να εκμεταλλευτούν σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερα βαθμό τις οικονομίες κλίμακας. Ιδιαίτερα μετά το 1984, το κύμα των συγχωνεύσεων και εξαγορών έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις, το φαινόμενο αυτό αποκαλείται μανία εξαγορών και συγχωνεύσεων.

Το φαινόμενο των συγχωνεύσεων και εξαγορών εισχωρεί στις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά βρίσκεται ακόμη σε χαμηλά επίπεδα, συγκρινόμενο με αυτά των ΗΠΑ. Οι διακρατικές συγχωνεύσεις και εξαγορές δεν είναι νέα φαινόμενο για την Ευρώπη. Οι μεγαλύτερες αμερικανικές εταιρίες, εδώ και μια δεκαπενταετία, έχουν εισχωρήσει στον ευρωπαϊκό χώρο με τη μέθοδο των εξαγορών και συγχωνεύσεων, προκειμένου να καρπωθούν οφέλη από την ολοκλήρωση της

Ευρωπαϊκής Αγοράς το 1992. Εξάλλου, η Μεγάλη Βρετανία, τα τελευταία χρόνια, έχει επεκταθεί στις ΗΠΑ, με την εξαγορά μεγάλου αριθμού εταιριών (Σακκέλη, 2002).

2.4. Έννοια και κίνητρα των εξαγορών και συγχωνεύσεων επιχειρήσεων

2.4.1 Έννοια των εξαγορών και συγχωνεύσεων εταιριών

Η συγχώνευση και εξαγορά των εταιριών αποτελεί τη συμπαγέστερη μορφή συγκεντρώσεως των επιχειρήσεων (Αγαλλοπούλου, 2000). Με τη συγχώνευση και την εξαγορά μια ή περισσότερες εταιρίες εξαφανίζονται ως αυτοτελή νομικά πρόσωπα και η περιουσία τους μεταβιβάζεται, είτε σε μια νεοϊδρυόμενη, είτε σε μια υπάρχουσα εταιρία. Με τη συγχώνευση των εταιριών επέρχεται η νομική ένωση αυτών, έτσι ώστε αντί να υπάρχουν δύο ή περισσότερα νομικά πρόσωπα, να υπάρχει εφεξής μόνο ένα, στο οποίο ενώνονται τα περιουσιακά στοιχεία των εξαφανιζόμενων νομικών προσώπων (Καραγιάννης κ.α., 2012).

Το παραπάνω αποτέλεσμα μπορούσε να επέλθει και στην περίπτωση που οι υπάρχουσες εταιρίες «διαλυθούν», η περιουσία τους «εκκαθαριστεί» και διανεμηθεί στους μετόχους και οι οποίοι στη συνέχεια την εισφέρουν στη νέα εταιρία ή σε μια υπάρχουσα εταιρία, η οποία αυξάνει τα κεφάλαιά της, ακολουθώντας τη νόμιμη διαδικασία.

Η διάλυση και εκκαθάριση των εταιριών όμως, απαιτεί χρόνο και έξοδα, λόγω της φορολογίας που συνοδεύει τη διανομή στους μετόχους κατ τις εισφορές αυτών στις ανώνυμες εταιρίες, κυρίως όταν μεταξύ των περιουσιακών στοιχείων των εταιριών περιλαμβάνονται και ακίνητα, τα οποία θα πρέπει να πωληθούν και μεταγενέστερα να αγοραστούν εκ νέον. Έτσι, οι συναλλαγές αξίωσαν όπως, με μια πράξη, η περιουσία μιας ή περισσότερων εταιριών μεταβιβάζεται σαν ένα

σύνολο σε μια νεοϊδρυόμενη εταιρία ή απορροφάται από μια υπάρχουσα εταιρία και μάλιστα χωρίς φορολογικές ή άλλες επιβαρύνσεις (Σακκέλη, 2002).⁵

Την παραπάνω αξίωση των συναλλαγών ευνόησε ο νομοθέτης πολλών χωρών και δίνει τη δυνατότητα στις εταιρίες, με μια ενιαία πράξη, να επιτυγχάνουν την ένωση των περιουσιών τους, χωρίς να απαιτείται διάλυση και εκκαθάριση αυτών κατ επιπλέον χωρίς να υποβάλλονται σε φόρους κατ τέλη που συνεπάγεται η εκκαθάριση και διανομή τον προϊόντος εκκαθαρίσεως στους μετόχους και η επανεισφορά αυτού στη νέα ή την απορροφούσα εταιρία (Καραγιάννης κ.α., 2012).

2.4.2. Κίνητρα των εξαγορών και συγχωνεύσεων επιχειρήσεων

Τα κυριότερα κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις σε συγκέντρωση με εξαγορά ή συγχώνευση είναι τα ακόλουθα (Καραγιάννης κ.α., 2012):

Το κίνητρο της ορθολογικής οργανώσεως και επεκτάσεως των επιχειρήσεων: Οι συγχωνευόμενες επιχειρήσεις ενδεχομένως να προσδοκούν την επέκταση των δραστηριοτήτων τους με την είσοδο σε νέες εγχώριες ή διεθνείς αγορές, νέες πηγές εφοδιασμού πρώτων και λοιπών υλών και νέους δρόμους διαθέσεως των προϊόντων τους. Η κατάκτηση νέων αγορών είναι δυνατό να αποβλέπει στη μείωση του κόστους παραγωγής με την κατανομή των γενικών εξόδων σε μεγαλύτερο όγκο παραγωγής. Είναι ακόμη δυνατό, οι συγχωνευόμενες επιχειρήσεις να επιδιώκουν τη διαφοροποίησή τους, δηλαδή την

⁵ Η συγχώνευση και η εξαγορά επιχειρήσεων συνιστά την καλούμενη εξωτερική διεύρυνση των επιχειρήσεων σε αντίθεση με την εσωτερική διεύρυνση που επιτυγχάνεται με την παραγωγή νέων προϊόντων κατ την κατάκτηση της αγοράς. Ο δρόμος όμως της εσωτερικής διευρύνσεως μπορεί να αποδειχθεί αναποτελεσματικός, δαπανηρός και οπωσδήποτε αργός σε σύγκριση με τη συγχώνευση των επιχειρήσεων, που επιφέρει σχεδόν άμεσα αποτελέσματα και, στις περισσότερες περιπτώσεις, μείωση του κόστους, λόγω της συγκεντρώσεως και της ορθολογικής διεξαγωγής της παραγωγικής διαδικασίας.

επέκταση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους σε κερδοφόρες κατηγορίες προϊόντων ή την καθετοποίηση του παραγωγικού κυκλώματός τους.

Εξάλλου, η απορρόφηση μιας επιχειρήσεως από μια ευδοκίμως λειτουργούσα επιχείρηση παρέχει στην απορροφούμενη επιχείρηση επιτυχές management, έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό, τακτικούς προμηθευτές, σύγχρονες εγκαταστάσεις παραγωγής και κανάλια διανομής των Προϊόντων της. Η διοίκηση της απορροφούσας επιχειρήσεως από την άλλη πλευρά μπορεί να σχεδιάζει τη δραστηριότητά της με βάση την προϊστορία της απορροφούμενης επιχειρήσεως, χωρίς ιδιαίτερους κινδύνους, αφού η συγχώνευση δε δημιουργεί πρόσθετο ανταγωνισμό, όπως συμβαίνει με την κατασκευή νέων παραγωγικών εγκαταστάσεων, οι οποίες θα ανταγωνίζονται την παραγωγή των παλιών εγκαταστάσεων (Σακκέλη, 2002).

Σημειώνεται ακόμη ότι πολλές συγχωνεύσεις επιχειρήσεων πραγματοποιούνται προκειμένου οι συγχωνευόμενες εταιρίες να καρπωθούν φορολογικά οφέλη, όπως λ.χ. τον υπολογισμό των αποσβέσεων πάνω στην τρέχουσα αξία των πάγιων στοιχείων.

Παρά τα παραπάνω προφανή πλεονεκτήματα, η συγχώνευση δυνατό να αποδειχθεί ότι δεν είναι πάντοτε ο προσφορότερος δρόμος για την επέκταση των επιχειρήσεων. Η γρήγορη εξάπλωση των επιχειρήσεων, που επιτυγχάνεται με τη συγχώνευσή τους, μπορεί να οδηγήσει σε ανεπαρκές management αυτών, το αποτύχει στην διατήρηση μιας ικανοποιητικής χρηματοοικονομικής θέσης των συνασπισμένων επιχειρήσεων κυρίως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης (Καραγιάννης κ.α., 2012).

Το αμυντικό κίνητρο: Η εξαγοράζουσα επιχείρηση επιδιώκει να ισχυροποιήσει τη θέση της στην αγορά, έτσι ώστε να αποθαρρύνει μια πιθανή εξαγορά αυτής από κάποια άλλη ανταγωνίστρια της επιχείρησης.

Το επιθετικό κίνητρο: Η επιχείρηση προβαίνει σε εξαγορά μιας άλλης επιχειρήσεως πριν αυτή περιέλθει σε ανταγωνίστρια της επιχείρησης, και αποφεύγει έτσι την ισχυροποίηση της ανταγωνίστριας στην αγορά.

Το κερδοσκοπικό κίνητρο: Μια επιχείρηση εξαγοράζει μια άλλη επιχείρηση, με σκοπό να ανεβάσει την αξία της, προκειμένου, μετά την παρέλευση μιας χρονικής περιόδου, να την πωλήσει σε τρίτους.

2.5. Η νομική φύση της συγχώνευσης των επιχειρήσεων

Η συγχώνευση, είναι φαινόμενο σύνθετο, από το οποίο απορρέουν διάφορες συνέπειες για τις συγχωνευόμενες εταιρίες. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό και με την οικονομική σημασία της εννοούν μια ορισμένη σύγχυση, κυρίως όσον αφορά τα αποτελέσματα της συγχώνευσης. Αν όμως εξετάσουμε προσεκτικά το όλο θέμα, θα διαπιστώσουμε ότι πηγή όλων σχεδόν των δυσχερειών είναι η αμφισβήτηση ως προς τη νομική φύση της συγχώνευσης (Καραγιάννης κ.α., 2012).

Πράγματι, κατά καιρούς έχουν υποστηριχθεί διάφορες θεωρίες σχετικά με τη νομική φύση της συγχώνευσης, οι οποίες όμως, μέχρι πρόσφατα τουλάχιστον, δεν μπόρεσαν να ερμηνεύσουν σωστά το φαινόμενο. Τούτο, γιατί στήριξαν τα επιχειρήματά τους σε επιμέρους ιδιομορφίες και γιατί, πιστεύουμε, προσπάθησαν να απομονώσουν τη συγχώνευση ως νομική πράξη από τη συγχώνευση ως οικονομικό φαινόμενο (Αγαλλοπούλου, 2000).

Οι διάφορες αυτές θεωρίες, πού θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως κλασικές, κινούνται σχεδόν αποκλειστικά μέσα στα όρια του εταιρικού δικαίου, χωρίς να παίρνουν υπόψη τους τον ρόλο της συγχώνευσης στη συγκέντρωση των επιχειρήσεων και τη σύνδεση δικαίου και οικονομίας σε τελευταία ανάλυση. Αποτέλεσμα αυτής της θεώρησης είναι η μη σφαιρική αντιμετώπιση και ομοιόμορφη νομική ρύθμιση των διαφόρων μορφών συγχώνευσης, η δημιουργία

κατηγοριών συγχώνευσης, όπως κατά κυριολεξία (γνήσια) και μη κατά κυριολεξία (καταχρηστική) συγχώνευση κ.λ.π (Δούβλης, 1986).

2.5.1. Ο ενιαίος χαρακτήρας της συγχώνευσης και της σύμβασης συγχώνευσης

Συναφές με την αποσπασματική αντιμετώπιση της συγχώνευσης από την κλασική θεωρία είναι και το πρόβλημα του ενιαίου ή μη χαρακτήρα της . Υποστηρίζεται δηλαδή, ιδίως παλαιότερα, η άποψη ότι η συγχώνευση δεν είναι ενιαίο φαινόμενο που πραγματοποιείται με μία και μόνη πράξη καταρτιζόμενη από τις συγχωνευόμενες εταιρίες, αλλά άθροισμα περισσοτέρων φαινομένων, το καθένα από τα οποία πραγματοποιείται με ιδιαίτερη πράξη καταρτιζόμενη κατά κανόνα με σκοπό την εκτέλεση της σύμβασης που αφορά τη συγχώνευση και αυτοτελώς, συνδυαζόμενη δε κατόπιν με τη διαδικασία της συγχώνευσης (Δούβλης, 1986).

Στα πλαίσια της αντίληψης αυτής εμφανίζονται, όπως είναι φυσικά, πολύπλοκα προβλήματα όσον αφορά τη σχέση των διαφόρων αυτών πράξεων μεταξύ τους, τα αποτελέσματα κάθε πράξης χωριστά, την τύχη των υπολοίπων πράξεων σε περίπτωση παράλειψης της ακυρότητας μιας από αυτές κ.λ.π. Είναι βέβαια προφανές ότι παρόμοια άποψη δεν μπορεί να γίνει δεκτή σήμερα, γιατί είναι τελείως αντίθετη με τις ανάγκες των σύγχρονων συναλλαγών και το πνεύμα του νόμου, που τόσο στο ελληνικό όσο και στα ξένα δίκαια καθιερώνει τον ενιαίο χαρακτήρα της συγχώνευσης. Σχετικό επίσης με την αντιμετώπιση της συγχώνευσης από την κλασική θεωρία είναι και το πρόβλημα της ιδιαίτερης ή μη νομικής φύσης της σύμβασης συγχώνευσης (Δούβλης, 1986).

Η σύμβαση αυτή, ⁶ που αναγνωρίζεται ρητά από διάφορα ξένα δίκαια και από το ελληνικό, έχει μεγάλη πρακτική σημασία για την πραγματοποίηση της συγχώνευσης, η νομική της δε φύση δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί χωριστά από τη συγχώνευση ως σύνολο. Τί σύμβαση συγχώνευσης θα μπορούσε

⁶ Rapport de fusion, protocole de fusion, convention de fusion

να χαρακτηριστεί ως οργανωτική σύμβαση *sui generis*, που καθορίζει τον τρόπο ύπαρξης στα μέλλον δύο ή περισσότερων νομικών προσώπων. Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε με την εξέταση των διαφόρων θεωριών που συνθέτουν την κλασική αντίληψη όσον αφορά τη νομική φύση της συγχώνευσης.

2.5.2. Οι κλασικές θεωρίες

Εξετάζοντας τις συνέπειες της συγχώνευσης για τις συγχωνευόμενες εταιρίες παρατηρούμε: ότι χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Η μία περιλαμβάνει τις περιουσιακές: συνέπειες, που είναι πάντοτε οι ίδιες και η άλλη τις σωματειακές, που διαφέρουν ανάλογα με τη μορφή συγχώνευσης.

➤ Η συγχώνευση ως περιουσιακή μεταβολή

Γίνεται γενικά δεκτό ότι με τη συγχώνευση δύο ή περισσότερες εταιρίες συνενώνονται για να αποτελέσουν μια ενιαία και τούτο ανεξάρτητα από το αν η ενσωμάτωσή τους γίνεται με απορρόφηση ή εξαγορά από μια εταιρία ή με σύμπτυξη σε νέα εταιρία (Σακκέλη, 2002). Αδιαμφισβήτητο αποτέλεσμα, της συγχώνευσης είναι λοιπόν η περιουσιακή ενοποίηση των συγχωνευόμενων εταιριών, πράγμα που αποτελεί άλλωστε και τον οικονομικό σκοπό κάθε συγχώνευσης. Στηριζόμενοι στο συμπέρασμα αυτό ορισμένοι συγγραφείς, κυρίως γερμανοί, προσπάθησαν να συνδέσουν την ουσία της συγχώνευσης με την περιουσιακή μεταβολή των συγχωνευόμενων εταιριών. Με τον τρόπο αυτόν εμφανίστηκε η θεωρία σύμφωνα με την οποία η συγχώνευση είναι απλώς ιδιόρρυθμη εκποίηση περιουσίας ή επιχείρησης (Δούβλης, 1986).

Συγγενής με την άποψη αυτή είναι και η θεωρία που αντιμετωπίζει τη συγχώνευση ως μεταβίβαση περιουσίας γενικότερα, η οποία υποστηρίχθηκε παλαιότερα στη Γαλλία. Είναι όμως προφανές ότι παρόμοιες θεωρίες δεν μπορούν να υποστηριχθούν με επιτυχία σήμερα κάτω από το πρίσμα των νεότερων επιστημονικών συμπερασμάτων όσον αφορά τη συγχώνευση.

Η τελευταία, εκτός από τα περιουσιακά αποτελέσματα που επιφέρει για τις συγχωνευόμενες εταιρίες, συνεπάγεται και σοβαρές σωματειακές μεταβολές που τη χαρακτηρίζουν ως θεσμό όχι του περιουσιακού, άλλο του εταιρικού δικαίου. Αυτή άλλωστε είναι και η βασική αρχή που διαχωρίζει τη συγχώνευση από τη μεταβίβαση επιχείρησης ή ομάδας περιουσίας που προβλέπουν τα άρθρα 367 και 479 Α.Κ. ιό. Εκείνο εξάλλου που χαρακτηρίζει τη συγχώνευση και τη διακρίνει από άλλες συμβάσεις που έχουν σκοπό τη μεταβίβαση περιουσίας, είναι ο τρόπος με τον οποίο συντελείται η περιέλευση της περιουσίας από τη μία εταιρία στην άλλη. Με τη συγχώνευση δημιουργείται υποκατάσταση της ενιαίας εταιρίας στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ενσωματούμενων εταιριών, η οποία είναι αποτέλεσμα της καθολικής διαδοχής υπέρ της συγχωνεύοντας εταιρίας (Δούβλης, 1986).

➤ Η συγχώνευση ως σωματειακή μεταβολή

Με τη συγχώνευση δύο ή περισσότερων εταιριών είναι δυνατόν να συνδέονται διάφορες συνέπειες σωματειακής φύσης ανάλογα με τη μορφή συγχώνευσης. Με τον τρόπο αυτόν σε περίπτωση συγχώνευσης με απορρόφηση ή με σύσταση νέας εταιρίας παρατηρείται μία αλληλεπίδραση στους εταιρικούς δεσμούς των συγχωνευόμενων εταιριών, που στην πρώτη περίπτωση πραγματοποιείται με την είσοδο των μελών των απορροφούμενων εταιριών στην απορροφούσα, ενώ στη δεύτερη περίπτωση με την ίδρυση νέας εταιρίας μεταξύ των μελών όλων των συγχωνευόμενων εταιριών. Αντίθετα, σε περίπτωση συγχώνευσης με εξαγορά η σωματειακή συνέπεια συνίσταται στην κατάλυση του εταιρικού δεσμού που συνδέει την εξαγοραζόμενη εταιρία με τα μέλη της, αφού προηγούμενα τα τελευταία αποζημιωθούν από την εξαγοράζουσα για την απώλεια των εταιρικών τους δικαιωμάτων. Αλλά και άλλες σημαντικές σωματειακής φύσης συνέπειες είναι δυνατόν να δημιουργηθούν με τη συγχώνευση, όπως μεταβολή της ιθαγένειας, του αντικειμένου, της μορφής ή της έδρας μιας από τις συγχωνευόμενες εταιρίες (Δούβλης, 1986).

Με βάση τις σωματειακής φύσης αυτές συνέπειες διατυπώθηκαν διάφορες θεωρίες, που ως κύριο άξονα είχαν την προσπάθεια προσδιορισμού της ουσίας

της συγχώνευσης με τον υπερτονισμό της μιας ή της άλλης εταιρικού δικαίου μεταβολής, που συντελούνται με τη συγχώνευση. Με τον τρόπο αυτόν χρησιμοποιήθηκαν για την εξήγηση του φαινομένου της συγχώνευσης οι γνωστές ήδη έννοιες της ίδρυσης της εταιρίας, της αύξησης του κεφαλαίου και της λύσης αυτής. Και άλλες μεν από τις θεωρίες αυτές απομονώνουν μία από τις παραπάνω έννοιες και την ανάγουν σε κύριο χαρακτηριστικό στοιχείο της συγχώνευσης, άλλες δε τις συνδυάζουν μεταξύ τους ή και με το στοιχείο της περιουσιακής μεταβολής (Δούβλης, 1986).

Είναι προφανές ότι όλες οι ανωτέρω θεωρίες αντιμετωπίζουν τη συγχώνευση ως καθαρά σωματειακή μεταβολή και τονίζουν υπερβολικά τα εταιρικού δικαίου αποτελέσματα της συγχώνευσης, παραβλέποντας τελείως ή θέτοντας σε δεύτερη μοίρα τα περιουσιακά αποτελέσματα. Παρ' όλα αυτά οι παραπάνω θεωρίες συμφωνούν ως προς το ότι η συγχώνευση δεν αποτελεί ιδιάζοντα θεσμό του εταιρικού δικαίου (Σακκέλη, 2002).

Σε αντίθεση με την άποψη αυτή εμφανίστηκε μία άλλη θεωρία που χαρακτηρίζει τη συγχώνευση ως ιδιόρρυθμο θεσμό του δικαίου των εταιριών. Σύμφωνα με αυτήν, η συγχώνευση αποτελεί ιδιόρρυθμη καταστατική τροποποίηση των συγχωνευόμενων εταιριών, η οποία συνίσταται στην αμοιβαία διείσδυση των οργανισμών δύο ή περισσοτέρων εταιριών, που πραγματοποιείται κατά τέτοιο τρόπο ώστε είτε να προκύψει νέος εταιρικός οργανισμός είτε ο οργανισμός της μιας εταιρίας διευρυνόμενος να περιλάβει και τους οργανισμούς των υπολοίπων. Και άλλοι μεν οπαδοί της άποψης αυτής υπερτονίζουν τις σωματειακές μεταβολές που επιφέρει η συγχώνευση στις ενσωματωμένες εταιρίες, αδιαφορώντας για τις περιουσιακής φύσης μεταβολές, άλλοι δε τις λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους αλλά διαφωνούν ως προς τον ρόλο που διαδραματίζουν στο όλο φαινόμενο της συγχώνευσης (Σακκέλη, 2002).

2.5.3. Η συγχώνευση ως (οιονεί) καθολική διαδοχή

Η τελευταία από τις ανωτέρω θεωρίες που χαρακτηρίζει τη συγχώνευση ως ιδιόρρυθμο θεσμό του εταιρικού δικαίου βρίσκεται οπωσδήποτε πλησιέστερα στην ουσία τον φαινομένου. Η διαφωνία όμως για το αν η βασική μεταβολή που παρατηρείται στη συγχώνευση είναι περιουσιακής ή σωματειακής φύσης είναι χωρίς ιδιαίτερο αντικείμενο (Δούβλης, 1986).

Πράγματι, με την συγχώνευση δημιουργούνται σοβαρές συνέπειες για τις συγχωνευόμενες εταιρίες, που είναι εξίσου περιουσιακής και σωματειακής φύσης. Το κύριο βάρος όσον αφορά τη νομική φύση της συγχώνευσης θα πρέπει να μετατεθεί στον τρόπο υποκατάστασης της συγχωνευόμενης από τη συγχωνεύουσα εταιρία ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της. Αυτό άλλωστε αποτελεί και το χαρακτηριστικότερο στοιχείο κάθε συγχώνευσης.

Με βάση το συμπέρασμα αυτό φθάνουμε στην ουσία της κλασικής αντίληψης, η οποία σε μια προσπάθεια εναρμόνισης των αποτελεσμάτων της συγχώνευσης με τις ανάγκες του θεσμού και των σύγχρονων συναλλαγών, κινούμενη πάντα στα πλαίσια του εταιρικού δικαίου, δημιούργησε τη θεωρία της καθολικής ή οιονεί καθολικής διαδοχής ως προς τον τρόπο υποκατάστασης των συγχωνευόμενων εταιριών μεταξύ τους. Σύμφωνα με αυτήν, η συγχώνευση πραγματοποιείται *uno actu* με τη μεταβίβαση όλων των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από τη συγχωνευόμενη στη συγχωνεύουσα, χωρίς να μεσολαβήσει εκκαθάριση της περιουσίας της συγχωνευόμενης εταιρίας. Με τον τρόπο αυτόν ο αποκλεισμός της εκκαθάρισης και η καθολική ή οιονεί καθολική διαδοχή αποτελούν θεσμούς που αλληλοσυμπληρώνονται και, συνεπώς, συμπλέκονται μεταξύ τους κατά τρόπο αδιάσπαστο (Δούβλης, 1986).

Είναι φανερό, αν λάβουμε υπόψη και τη γραμματική διατύπωση των αντίστοιχων διατάξεων του νόμου, ότι ο τρόπος αυτός υποκατάστασης είναι εμπνευσμένος από την κληρονομική διαδοχή, χωρίς όμως να συμπίπτει με αυτή. Η αναλογία που παρατηρείται μεταξύ τους περιορίζεται στο ότι και οι δύο αποτελούν περιπτώσεις καθολικής διαδοχής. Ενώ όμως παρατηρείται ομοφωνία θεωρίας και νομολογίας ως προς τον τρόπο μεταβίβασης της εταιρικής περιουσίας από τη συγχωνευόμενη στη συγχωνεύουσα, επικρατεί έντονη διχογνωμία ως προς τα

αποτελέσματα αυτής της μεταβίβασης επί της νομικής προσωπικότητας της συγχωνευόμενης εταιρίας (Δούβλης, 1986).

Σύμφωνα με μια πρώτη άποψη, η καθολική διαδοχή έχει ως αποτέλεσμα τη λύση της συγχωνευόμενης εταιρίας, ή νομική προσωπικότητα της οποίας εξαφανίζεται χωρίς να μεσολαβήσει εκκαθάριση. Η άποψη αυτή εμφανίζει μία συνέπεια σε σχέση με τις δογματικές αρχές του δικαίου των εταιριών και δίνει μια λογική εξήγηση στα διάφορα στάδια της διαδικασίας της συγχώνευσης. Σύμφωνα με άλλη διαμετρικά αντίθετη άποψη, η καθολική διαδοχή δεν έχει ως αποτέλεσμα τη λύση της συγχωνευόμενης εταιρίας και την εξαφάνιση της νομικής της προσωπικότητας, αλλά οι νομικές προσωπικότητες των συγχωνευόμενων εταιριών ενώνονται για να αποτελέσουν μια νέα ενιαία προσωπικότητα.

Η θεωρία αυτή στηρίζεται στο γεγονός ότι η καθολική διαδοχή πραγματοποιείται χωρίς εκκαθάριση της περιουσίας της συγχωνευόμενης εταιρίας. Εφόσον λοιπόν, σύμφωνα πάντα με την υπόψη θεωρία, δεν μεσολαβεί εκκαθάριση, δεν επέρχεται ούτε λύση της συγχωνευόμενης εταιρίας ούτε εξαφάνιση της νομικής της προσωπικότητας. Με τον τρόπο αυτόν η νομική προσωπικότητα της απορροφούσας ή εξαγοράζουσας καθώς και αυτή της νέας εταιρίας δεν είναι εντελώς νέα σε σχέση με τη νομική προσωπικότητα των συγχωνευόμενων εταιριών (Δούβλης, 1986).

Σύμφωνα λοιπόν με τα συμπεράσματα της άποψης αυτής δεν θα πρέπει να γίνεται λόγος για καθολική, αλλά για οιονεί καθολική διαδοχή, αφού ο ενιαίος φορέας που προκύπτει από τη συγχώνευση δεν είναι ούτε ακριβώς ο ίδιος ούτε όμως και εντελώς διάφορος από τούς φορείς των συγχωνευόμενων εταιριών. Υποστηρίζεται εξάλλου και τρίτη ενδιάμεση άποψη, σύμφωνα με την οποία η συγχωνευόμενη εταιρία δεν λύεται μεν, αλλά η νομική της προσωπικότητα εξαφανίζεται με την επαγωγή της καθολικής διαδοχής (Σακκέλη, 2002).

Τελικά καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο νομοθέτης εισήγαγε τον θεσμό της καθολικής διαδοχής στη διαδικασία της συγχώνευσης για καθαρά πρακτικούς λόγους. Ο χαρακτηρισμός της διαδοχής αυτής ως καθολικής ή οιονεί καθολικής·

δεν φαίνεται να έχει ιδιαίτερη πρακτική σημασία για τα αποτελέσματα της συγχώνευσης. Η διαφορά ως προς τον χαρακτηρισμό της διαδοχής είναι αποτελέσματα της προσπάθειας που καταβάλλεται από την κλασική θεωρία, ώστε να ερμηνευθεί σωστά, σύμφωνα δηλαδή με τον οικονομικό ρόλο του φαινομένου της συγχώνευσης, η συνέχιση των κύριων στοιχείων της συγχωνευόμενης εταιρίας στους κόλπους της συγχωνεύουσας. Το γεγονός της επιβίωσης και της λειτουργικής συνέχειας των στοιχείων αυτών χαρακτηρίζει κάθε μορφή συγχώνευσης (Δούβλης, 1986).

Κεφάλαιο 3^ο

Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις την Ελλάδα

3.1. Το θεσμικό πλαίσιο

Στην Ελλάδα, η διαδικασία συγχώνευσης μετατροπής επιχειρήσεων (ανωνύμων εταιριών, ή επιχειρήσεων άλλου νομικού τύπου), ρυθμίζεται κατά τρόπο αυστηρό (με γραφειοκρατικές διατυπώσεις) από τις διατάξεις των νόμων Σ.Ν. 2190/1920, όσον αφορά στις ανώνυμες εταιρείες, (όπως τροποποιηθείς με τον Ν3604 /2007, ισχύει ως σήμερα), σε συνδυασμό με τις διατάξεις ΝΔ 1297/1972 και 2166/1993, (όπου θεσπίζονται φορολογικά κίνητρα του εννοούν την ανάπτυξη του φαινομένου των μετασχηματισμών επιχειρήσεων) αλλά και με την συνδρομή άλλων διατάξεων για εταιρείες άλλου νομικού τύπου (Καραγιάννης κ.α., 2012).

Σύμφωνα με το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, οι κύριοι τρόποι μετασχηματισμού επιχειρήσεων διακρίνονται σε συγχωνεύσεις, όπως αυτές διακρίνονται σε διάφορους τύπους ανάλογα με το είδος τούς και σε εξαγορές επιχειρήσεων. Συγχώνευση καλείται η συνένωση δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων σε μια, και συντελείται όταν μια επιχείρηση αγοράζει μια άλλη και την απορροφά σε μια ενιαία επιχειρησιακή δομή, διατηρώντας την αρχική εταιρική ταυτότητα της συγχωνευόμενης επιχείρησης. Ειδικότερα, οι συγχωνεύσεις διακρίνονται στους κάτωθι τύπους (Αγαλλοπούλου, 2000):

➤ Συγχώνευση με απορρόφηση

Συγχώνευση με απορρόφηση, όπως ρυθμίζεται από τα άρθρα 6577 ΚΝ 2190/1920, είναι η πράξη με την οποία μία ή δυο ανώνυμες εταιρείες (απορροφώμενες οι οποίες λύνονται χωρίς να προηγηθεί εκκαθάριση, μεταβιβάζουν σε άλλη υφιστάμενη εταιρεία (απορροφώσα) το σύνολο της περιουσίας τούς (ενεργητικό και παθητικό), έναντι απόδοσης στους μετόχους

τους μετοχών εκδιδόμενων από την απορροφώσα εταιρεία και ενδεχόμενης καταβολής ενός χρηματικού ποσού προς συμψηφισμό μετοχών τις οποίες δικαιούνται. Το ποσό αυτό δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 10% της ονομαστικής αξίας των μετοχών που αποδίδονται στους μετόχους των απορροφώμενων εταιριών και, αθροιστικά με την αξία των μετοχών αυτών, την αξία της καθαρής θέσης της εισφερόμενης περιουσίας των εταιριών αυτών (Λεοντάρη, 2002).

Εκτός από την απλή απορρόφηση, πρέπει να σημειωθεί και η ιδιαίτερη περίπτωση απορρόφησης ανώνυμης εταιρείας από άλλη ανώνυμη εταιρεία, η οποία κατέχει το σύνολο (100%) των μετοχών της πρώτης (άρθρο 78 του ΚΝ 2190/1920). Επίσης, η εξαγορά μιας ή περισσοτέρων ανωνύμων εταιριών από άλλη ανώνυμη εταιρεία εξομοιώνεται με απορρόφηση (άρθρο 79 ΚΝ 2190/1920).

➤ **Συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας**

Συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας είναι η πράξη με την οποία δυο ή περισσότερες ανώνυμες εταιρείες, οι οποίες λύνονται χωρίς να ακολουθήσει εκκαθάριση, μεταβιβάζουν σε ανώνυμη εταιρεία, την οποία συνιστούν, το σύνολο της περιουσίας τους (ενεργητικό και παθητικό), έναντι απόδοσης στους μετόχους τους μετοχών εκδιδόμενων από την νέα εταιρεία και ενδεχομένως καταβολής ενός χρηματικού ποσού προς συμψηφισμό μετοχών τις οποίες δικαιούνται. Το ποσό αυτό δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% της ονομαστικής αξίας των μετοχών που αποδίδονται στους μετόχους των εταιριών που λύνονται και, αθροιστικά με την αξία αυτών, την αξία της καθαρής θέσης της εισφερομένης περιουσίας αυτών των εταιριών.⁷

➤ **Διάσπαση ανωνύμων εταιριών**

Διάσπαση ανωνύμων εταιριών συντελείται όταν μια ανώνυμη εταιρεία (διασπώμενη), χωρίς να περάσει στο στάδιο της εκκαθάρισης, και χωρίς να γίνει διανομή της περιουσίας της, λύεται και όλα τα περιουσιακά της στοιχεία

⁷ Παρ. 1 αρ. 80 Κ.Ν. 2190/1920

(ενεργητικό και παθητικό), μεταβιβάζονται σε άλλες υφιστάμενες ή συνιστώμενες ανώνυμες εταιρείες (πού καλούνται επωφελούμενες), ενώ μετά την ολοκλήρωση της διάστασης η διασπώμενη εταιρεία παύει να υπάρχει (Καραγιάννης κ.α., 2012).⁸

Οι εξαγορές, από την άλλη πλευρά, αφορούν στην μεταβίβαση του συνόλου ή του πλειοψηφικού πακέτου της ιδιοκτησίας μιας επιχείρησης (εξαγοραζόμενη) σε μια άλλη (εξαγοράζουσα), που καταβάλλει το αντίστοιχο τίμημα. Η μεταβίβαση αυτή πραγματοποιείται συνήθως είτε με αγορά /ανταλλαγή μετοχών μέσω χρηματιστηρίου είτε με καταβολή μετρητών, ενώ είναι σε αρκετές περιπτώσεις ικανή και η εξαγορά μειοψηφικού πακέτου μετοχών να εξασφαλίσει στην εξαγοράζουσα επιχείρηση ουσιαστικό έλεγχο, εάν με την πράξη αυτή επηρεάζεται η Διοίκηση της επιχείρησης ή υφίσταται κατακερματισμός των υπολοίπων μεριδίων ιδιοκτησίας.

Ειδικότερα, η εξαγορά ανωνύμων εταιριών, όπως εξομοιώνεται με την μορφή συγχώνευσης με απορρόφηση, σπανίζει στην πράξη, ενώ πολύ συχνά, σε παγκόσμιο αλλά και σε εθνικό επίπεδο, χρησιμοποιείται η μέθοδος της εξαγοράς του χαρτοφυλακίου των μετοχών μια ανώνυμης εταιρείας, που σημαίνει ότι η εξαγοραζόμενη εταιρεία εξακολουθεί να υφίσταται ως ιδιαίτερο νομικό πρόσωπο και μετά την εξαγορά των μετοχών της, απλά με την εξαγορά αυτή «αλλάζει χέρια». Για την εξαγορά των επιχειρήσεων με την μέθοδο αυτή της απόκτησης του χαρτοφυλακίου των μετοχών τους εφαρμόζονται κυρίως οι ακόλουθες Πρακτικές (Αγαλλοπούλου, 2000):

Κατά την πρώτη, και συνήθως εφαρμοζόμενη, διαδικασία οι δύο ενδιαφερόμενες εταιρείες, μετά από μια προπαρασκευαστική περίοδο, συμφωνούν από κοινού στο αντίτιμο της εξαγοράς.

Κατά την δεύτερη διαδικασία, ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο δηλώνει δημόσια στους μετόχους της υπό αγορά ανώνυμης εταιρείας, ότι προτίθεται να αγοράσει

⁸ Αρ. 81 Κ.Ν. 2190/1920

τις μετοχές τους σε τιμή μεγαλύτερη εκείνης τον χρηματιστηρίου, με σκοπό να θέσει υπό έλεγχο την εταιρεία (διαδικασία δημόσιας προσφοράς).

Τέλος, κατά τα τελευταία έτη εφαρμόζεται και η τακτική της εχθρικής εξαγοράς. Στην περίπτωση αυτή η διοίκηση της υπό αγορά εταιρείας δεν διαθέτει την πλειοψηφία των μετοχών της εταιρείας την οποία διοικεί. Έτσι, μια άλλη εταιρεία αγοράζει τμηματικά, μέσω χρηματιστηρίου, μετοχές της υπό αγορά εταιρείας σε τρόπο ώστε να ανατρέψει την διοίκηση της εταιρείας και να την αποκτήσει (Αγαλλοπούλου, 2000).

Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις των επιχειρήσεων, εκτός από τις οικονομικές μεταβολές και επιπτώσεις που συνεπάγονται, ενέχουν σοβαρούς κινδύνους για τους εργαζόμενους στις μετασχηματιζόμενες επιχειρήσεις. Η τύχη των εργασιακών σχέσεων σε περίπτωση μεταβολής του προσώπου του εργοδότη, και ειδικότερα αναδιαρθρώσεων των επιχειρήσεων, με όποια μορφή και αν συντελείται, ανήκει στα Θεμελιώδη ζητήματα του εργατικού δικαίου. Από την αντιμετώπιση του ζητήματος εξαρτώνται ύψιστα συμφέροντα των εργαζομένων, όπως η προστασία της θέσης εργασίας και η προστασία του περιεχομένου (των όρων) της σύμβασης εργασίας. Μέχρι την έκδοση του ΠΔ 178/2802, όπως αυτό τροποποίησε το ΠΔ 572/1988, τα πρόβλημα της τύχης των εργασιακών σχέσεων σε περιπτώσεις αναδιαρθρώσεων, συγχωνεύσεων και εξαγορών επιχειρήσεων, αντιμετωπιζόταν με την ερμηνεία των ήδη υφιστάμενων αποσπασματικών διατάξεων του ελληνικού εργατικού δικαίου για το θέμα αυτό (Καραγιάννης κ.α., 2012).

Με το ΠΔ 178/2002 ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Κοινοτική οδηγία 98/50/EK, η οποία συμπλήρωσε και τροποποίησε την Κοινοτική οδηγία 77/187/EK σχετικά με την διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβίβασης επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων, (η οποία είχε ενσωματωθεί στο Ελληνικό Δίκαιο με τα ΠΔ 572/1988).

Με το ΠΔ 178/2002 επιδιώκεται μια συνολική ρύθμιση των ζητημάτων των συνεπειών που απορρέουν από τις εξαγορές και τις συγχωνεύσεις για τους εργαζομένους και ειδικότερα (Καραγιάννης κ.α., 2012):

- Η προστασία της υπόστασης και τον περιεχομένου των εργασιακών σχέσεων που υφίστανται στην εξαγοραζόμενη ή συγχωνευόμενη επιχείρηση (μεταβιβαζόμενη),
- η ρύθμιση της ευθύνης για τον παλαιό και νέο εργοδότη,
- τη συνέχιση της ισχύος των διατάξεων του συλλογικού δικαίου, που ρυθμίζουν τους όρους εργασίας, και
- η διασφάλιση των συμμετοχικών δικαιωμάτων των εργαζομένων και της εκπροσώπησης τους στην μετασχηματιζόμενη επιχείρηση.

Παρά τη θεσμοθέτηση, ωστόσο, νομικού πλαισίου κατ' επιταγή της κοινοτικής νομοθεσίας, οι πιέσεις που συντελούνται στα κεκτημένα εργασιακά δικαιώματα, είναι σοβαρές και αδιαμφισβήτητες. Η συχνή έλλειψη ολοκληρωμένου επιχειρηματικού και κοινωνικού σχεδίου εξαγοράς και συγχώνευσης δημιουργεί σημαντικά προβλήματα στην ποιότητα της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων.

Η ελληνική εμπειρία δείχνει ότι οι εξαγορές και συγχωνεύσεις οδήγησαν σε σαφή μείωση των θέσεων εργασίας αλλά και στην υποβάθμιση της ποιότητας των εργασιακών σχέσεων. Στα σημεία αυτό θα επιχειρήσουμε μια σύντομη παράθεση του ελληνικού θεσμικού πλαισίου, όπως αυτό διαμορφώνεται με το ΠΔ 178/2002, αλλά και την επάρκειά του όσο αφορά στην κατοχύρωση δικαιωμάτων των εργαζομένων στις εμπλεκόμενες σε συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεις.

Το ΠΔ 178/2002, αναφέρεται σε μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων επιχειρήσεων, ανεξαρτήτως τον τρόπον που επέρχονται αυτές, όροι γενικότεροι στους οποίους περιέχονται και οι περιπτώσεις των συγχωνεύσεων και εξαγορών των επιχειρήσεων. Στο ΠΔ 178/2002 δεν περιέχεται σαφής καθορισμός του χρονικού σημείου κατά το οποίο επέρχεται η μεταβίβαση της

επιχείρησης, ωστόσο θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι αυτή επέρχεται όταν ο διάδοχος εργοδότης αποκτά την πραγματική και λειτουργική εξουσία διεύθυνσης της επιχείρησης, της εκμετάλλευσης ή του τμήματος της εκμετάλλευσης (Αγαλλοπούλου, 2000).

Με την ανάληψη του οργανωτικού ελέγχου της μετασχηματιζόμενης επιχείρησης, ο διάδοχος βρίσκεται κατά κανόνα σε θέση να ασκήσει το διευθυντικό δικαίωμα έναντι των εργαζομένων και με τον τρόπο αυτό να συγκεκριμενοποιήσει τις οργανωτικές του αρμοδιότητες και να διαμορφώσει την οργάνωση της επιχείρησης και της παραγωγικής εργασιακής διαδικασίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του ΠΔ178/2002, «Δια της μεταβίβασης και από την ημερομηνία αυτής, όλα τα υφιστάμενα δικαιώματα και υποχρεώσεις που έχει ο μεταβιβάζων από την σύμβαση ή την σχέση εργασίας μεταβιβάζονται στον διάδοχο». Παράλληλα, όμως ως προς τον διάδοχο ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρο και ο αρχικός εργοδότης για τις υποχρεώσεις που προέκυψαν από την σχέση εργασίας μέχρι την ημερομηνία της μεταβίβασης. Επίσης, κατά το άρθρο 4 παρ. 2 του ως άνω ΠΔ, μετά την μεταβίβαση της επιχείρησης (εν προκειμένω την εξαγορά ή την συγχώνευση), ο διάδοχος (η εξαγορασθείσα ή η συγχωνευόμενη επιχείρηση), οφείλει να τηρεί όλους τους όρους εργασίας που προβλέπονται από συλλογική σύμβαση εργασίας, διαιτητική απόφαση, κανονισμό εργασίας, ή ατομική σύμβαση εργασίας (Καραγιάννης κ.α., 2012).

Το ελληνικό δίκαιο, εναρμονιζόμενο με τις κοινοτικές οδηγίες, έχει θεσπίσει ειδικές διατάξεις για την προστασία των εργαζομένων σε περιπτώσεις ομαδικών απολύσεων. Στον νόμο 1387/83 για τις ομαδικές απολύσεις, όπως τροποποιήθηκε με τους Νόμους 2736/1999 και 2874/2000, ως ομαδικές απολύσεις θεωρούνται όσες γίνονται από επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις, που απασχολούν περισσότερους από είκοσι εργαζομένους, για λόγους που δεν αφορούν στο πρόσωπο των απολυμένων και υπερβαίνουν κάθε ημερολογιακό μήνα τα όρια που ορίζει ο νόμος, δηλαδή τους 4 εργαζομένους για επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις που απασχολούν από 20 έως 199 άτομα και ποσοστό 23% του

προσωπικού και μέχρι 30 άτομα για επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 200 εργαζομένους.

Ο εργοδότης που σκοπεύει να προβεί σε ομαδικές απολύσεις προσωπικού οφείλει να γνωστοποιήσει εγγράφως στους εκπροσώπους των εργαζομένων τους λόγους που τον οδηγούν στην ενέργεια αυτή, να παρέχει στα πρόσωπα αυτά κάθε σχετική πληροφορία που μπορεί να διευκολύνει στη διατύπωση εποικοδομητικών προτάσεων και να υποβάλει αντίγραφα όλων αυτών των εγγράφων στον αρμόδιο Νομάρχη και Επιθεωρητή εργασίας.

3.2. Το φαινόμενο των εξαγορών και συγχωνεύσεων στην Ελλάδα

Το ΙΝΕ ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ επιχείρησε την ανάλυση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και την ταξινόμηση σε αντίστοιχες κατηγορίες των συγχωνεύσεων και εξαγορών που πραγματοποιήθηκαν στην Ελληνική Επικράτεια κατά τα έτη 1995 ως 2005. Σε βάση δεδομένων αποτελείται από τις συγκεντρώσεις που περιέχονται στο αρχείο της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια το δείγμα δεν περιλαμβάνει όλες τις συγκεντρώσεις ανωνύμων εταιριών που πραγματοποιήθηκαν κατά το ερευνώμενο διάστημα, αλλά εκείνες που υπόκεινται σε υποχρεωτική γνωστοποίηση στην Επιτροπή Ανταγωνισμού και υπερβαίνουν τα όρια κύκλου εργασιών και μεριδίου αγοράς που προβλέπει ο νόμος. Οι πράξεις αυτές ανέρχονται σε 183 (ΙΝΕ ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, 2008).

Μετά από ανάλυση των ποιοτικών στοιχείων επιχειρήθηκε η κατάταξη των πράξεων σε κατηγορίες (ΙΝΕ ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, 2008):

- κατά νομικό τύπο συγκέντρωσης
- κατά εθνικότητα
- κατά τομείς και κλάδους δραστηριότητας

- **Κατηγοριοποίηση κατά νομικό τύπο συγκέντρωσης**

Το άρθρο 2 τον Νόμου 703/77 περί Ανταγωνισμού, αναφέρει ότι συγκέντρωση πραγματοποιείται (ΙΝΕ ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, 2008):

- όταν συγχωνεύονται με κάθε τρόπο δύο ή περισσότερες προηγουμένως ανεξάρτητες επιχειρήσεις και
- όταν ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη τουλάχιστον μία επιχείρηση αποκτούν άμεσα ή έμμεσα τον έλεγχο τον συνόλου ή τμημάτων μιας ή περισσότερων άλλων επιχειρήσεων.

Επομένως, το δίκαιο τον ανταγωνισμού αντιλαμβάνεται τις συγκεντρώσεις και εξαγορές:

- ✓ ως συγχωνεύσεις και εξαγορές με την «στενή» έννοια του όρου όπου επέρχεται εξαφάνιση της νομικής προσωπικότητας μιας ή περισσότερων ή και τον συνόλου των συμμετεχουσών εταιριών, είτε με απορρόφηση, είτε με σύσταση νέας εταιρίας.
- ✓ ως συγκεντρώσεις υπό ευρεία έννοια. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των περιπτώσεων είναι ότι δεν έχουμε πλέον εξαφάνιση της νομικής προσωπικότητας των συμμετεχουσών εταιριών αλλά απόκτηση καθοριστικής επίδρασης αποκλειστικού ή κοινού ελέγχου στην δραστηριότητα μιας επιχείρησης.

Η άσκηση έλεγχου, συνιστά πραγματικό γεγονός που αποδεικνύεται βάσει τεκμηρίων που αναφέρει τόσο ο ίδιος ο νόμος όσο και τη πλούσια σχετική νομολογία, και δεν καθορίζεται αυστηρά από νομικά πλαίσια. Συνήθως πραγματοποιείται μέσω της εξαγοράς πλειοψηφικού πακέτου μετοχών, αλλά μπορεί να επιτευχθεί και με άλλα δικαιώματα επικαρπίας ή συμβάσεις του παρέχουν δικαίωμα καθοριστικής επίδρασης στην συμμετοχή και στις αποφάσεις των οργάνων μιας επιχείρησης, ακόμα δε και μέσω της απόκτησης μειοψηφικού πακέτου, σε περίπτωση κατά την οποία υπάρχει μεγάλη διασπορά μετοχών (ΙΝΕ ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, 2008).

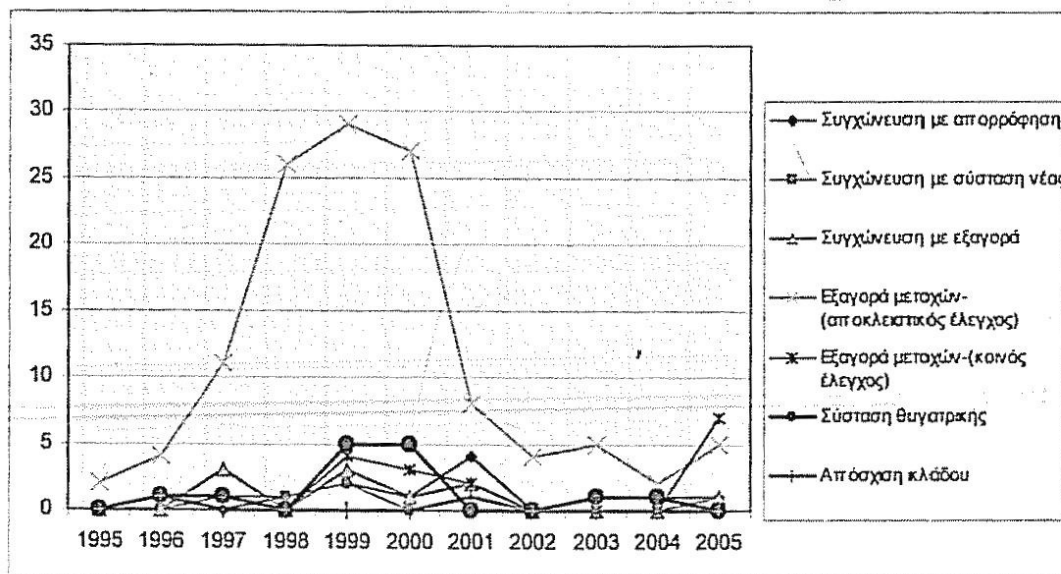
Η κατηγοριοποίηση πραγματοποιήθηκε με την ένταξη των νομικών πράξεων, όπως προβλέπονται από το Εμπορικό και Αστικό Δίκαιο, στις κατηγορίες του ν. 703/77 περί Ανταγωνισμού. Κατά αυτό τον τρόπο, σύμφωνα με τούς ορισμούς της Παρ. α) του ν. 703/77, όπου γίνεται λόγος για συγχώνευση, με τη «στενή» νομική έννοια του όρου, προέκυψαν οι εξής κατηγορίες:

- Συγχώνευση με απορρόφηση (αρθρ. 69 επ. ν. 2190/2855)
- Συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρίας (άρθρ:80 2190/2056)
- Συγχώνευση με εξαγορά (αρθρ. 79 ν. 2198)

Τα στοιχεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού που συνοδεύουν τις πράξεις δεν ορίζουν σε κάθε περίπτωση λεπτομερώς τη νομική διαδικασία. Σε όσες συγκεντρώσεις αναφέρεται ότι πραγματοποιούνται με εξαγορά εταιρίας ή μέρους αυτής προκύπτει απορρόφηση της εταιρίας ή του τμήματος από την εξαγαράζουσα, χωρίς αναφορά σε διαδικασία ανταλλαγής μετοχών. Σημειώνεται ότι οι προβλεπόμενες από τον εμπορικά νόμο μορφές της διάσπασης εταιριών και της απορρόφησης εταιρίας της οποίας η απορροφώμενη κατέχει το100% των μετοχών της, δεν προέκυψαν κατά την ανάλυση των πράξεων, συνετώς δεν αναφέρονται. Στα πλαίσια της παρ β) αναγνωρίσαμε και εντάξαμε τις εξής περιπτώσεις (INE ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, 2008):

- Απόκτηση αποκλειστικού έλεγχου από άλλη Α.Ε (αποκλειστικός έλεγχος).
- Απόκτηση κοινού ελέγχου σε άλλη Α.Ε
- Σύσταση κοινής επιχείρησης
- Απόσχιση κλάδου επιχείρησης.

Τα αποτελέσματα της έρευνας, με βάση την νομική μορφή, παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα:

Πηγή: (INE ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, 2008)

➤ Εθνικότητα

Εθνικές και Διεθνείς Συγκεντρώσεις: Ο προσδιορισμός της γεωγραφικής διάστασης αποτελεί βασική κατηγορία σε κάθε επίσημη καταγραφή συγκεντρώσεων από επιστημονικά ιδρύματα και Διεθνείς οργανισμούς καθώς προσφέρει χρήσιμα πολιτικά και οικονομικά συμπεράσματα για την κίνηση, συμπεριφορά και λειτουργία της επιχειρηματικής δραστηριότητας τον διεθνούς κεφαλαίου και των επενδύσεων.

Η «εθνικότητα» αποδίδεται στις συμμετέχουσες εταιρίες με βάση το Κράτος όπου διατηρούν την συστατική τους έδρα και όχι σύμφωνα με την εθνικότητα τον ιδιοκτησιακού καθεστώτος.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, μια εταιρία ιδρυθείσα υπό το Ελληνικό Δίκαιο θεωρείται Ελληνική ανεξάρτητα από το αν αποτελεί θυγατρική αλλοδαπής ή ελέγχεται, κατά τη μετοχική της σύνθεση, από αλλοδαπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Το αντίστοιχο ισχύει και για τις υπεράκτιες επενδυτικές, εικονικές ή συμμετοχικές εταιρίες όπου κατά κανόνα παρατηρείται διάσταση στην εθνικότητα της έδρας και σε αυτή των ιδιοκτησιακών της συμφερόντων.

Ελληνικές Εταιρίες Αλλοδαπών Συμφερόντων: Επιχειρήθηκε η καταγραφή των ημεδαπών εταιριών τον ελέγχονται από αλλοδαπά κεφάλαια. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τόσο οι θυγατρικές εταιρίες ή τα υποκαταστήματα αλλοδαπών εταιριών του έχουν συσταθεί κατά το Ελληνικό Δίκαιο, όσο και οι Ελληνικές εταιρίες, των οποίων ο έλεγχος, με βάση τη μετοχική τους σύνθεση έχει περιέλθει σε αλλοδαπά νομικά ή φυσικά πρόσωπα.

Πολυεθνικοί Όμιλοι: ο ορισμός τον «ομίλου», η διαφαινόμενη λειτουργία, δηλαδή, περισσότερων εταιριών ή επιχειρήσεων υπό ενιαίο έλεγχο αποδίδεται μετά από την «πραγματική» διαπίστωση μετοχικής σύνδεσης των επιχειρήσεων, σύμφωνα με τα στοιχεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Η κατηγορία επιχειρεί να καταγράψει την συμμετοχή μεγάλων πολυεθνικών ομίλων και εταιριών στη συγχωνευτική δραστηριότητα της Ελληνικής αγοράς, είτε μέσω της παρουσίας της μητρικής εταιρίας είτε μέσω της συμμετοχής ελεγχόμενων ή θυγατρικών εταιριών.

Όσον αφορά στην εθνικότητα, έχουμε τα εξής αποτελέσματα:

Εθνική ταυτότητα συγκεντρώσεων

	Συγχωνεύσεις		Γενικό Σύνολο
	Ελληνικές	Διεθνείς	
1995	1	1	2
1996	4	4	8
1997	12	5	17
1998	22	6	28
1999	38	7	45
2000	32	5	37
2001	16	1	17
2002	3	1	4
2003	5	2	7
2004	3	1	4
2005	11	3	14
Σύνολο	147	36	183

Πηγή: INE/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2006.

➤ Κλάδοι δραστηριότητας

Κατηγοριοποίηση κατά κλάδο: Επιχειρείται η κατάταξη των πράξεων σε ομαδοποιημένους, ευρείς κλάδους, σε αναλογία με την ευρύτητα που παρουσιάζει πλέον η επιχειρηματική δράση, προκειμένου να αναδειχθεί σαφέστερα μια ενδεικτική εικόνα για τη γενικότερη δραστηριότητα της αγοράς, (π.χ. τραπεζικός κλάδος και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, πληροφορική και επικοινωνίες, χημική βιομηχανία πλαστικά, βιομηχανία μετάλλου μηχανήματα). Η καταγεγραμμένη δραστηριότητα αναφέρεται στον κλάδο όπου θα δραστηριοποιηθεί κυρίως το νέο εταιρικά σχήμα (ανάλογα με το είδος της συγκέντρωσης) το οποίο προκύπτει από τον επιχειρούμενο εταιρικά μετασχηματισμό.

Πολυκλαδικότητα: Επιχειρείται η καταγραφή των πράξεων συγκέντρωσης μεταξύ εταιριών που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικούς κλάδους. Πολυκλαδικοί όμιλοι: Ως Πολυκλαδικός ορίζεται ο Όμιλος του οποίου οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται τόσα σε διαφορετικές αγορές προϊόντος όσο και σε διαφορετικά στάδια της παραγωγικής και εμπορικής διαδικασίας του ίδιου προϊόντος.

Καταγράφεται η συμμετοχή των πολυκλαδικών ομίλων μέσω θυγατρικών ή «ελεγχόμενων» εταιριών.

Για τους κλάδους συγκεντρώσεως:

		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Σύνολο
1	Βιομηχανία	1	5	9	13	19	19	3	3	2	2	7	83
2	Υπηρεσίες	1	3	8	15	26	18	14	1	5	2	7	100
Γενικό Σύνολο													183

Πηγή: INE/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ 2006.

Συμπεράσματα – Επίλογος

Αποτελεί γεγονός, το οποίο προκύπτει και μέσα από την παρούσα ανάλυσή μας, πως οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις και η εκμετάλλευση των συνεργιών προσδίδουν μία δυναμική στη νέα εταιρία, η οποία αποκτά την εμπιστοσύνη των επενδυτών και οδηγεί την εξασφάλιση της ανόδου της τιμής της μετοχής της. Η συγκεκριμένη δυναμική οδηγεί στην άμεση βελτίωση των δεικτών και τη μεγιστοποίηση της απόδοσης των μετοχών. Αυτή είναι ακόμα μεγαλύτερη εφόσον ακολουθήσει η του μετοχικού κεφαλαίου. Αυτές οι προσδοκίες όμως δρουν βραχυπρόθεσμα. μακροπρόθεσμα και σταθερή άνοδος της τιμής της μετοχής παρατηρείται σε περίπτωση που η εταιρία διευρύνει τα κέρδη της στα επόμενα χρόνια. Οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις συμβάλλουν στην μεγέθυνση μεριδίου αγοράς και την απόκτηση ολιγοπωλιακής δύναμης δίνοντας της την δυνατότητα να ελέγχει και να θέτει τις τιμές που επιθυμεί στην αγορά μέσω της τιμολογιακής δύναμης που αποκτά (pricing power).

Μία ισχυρή εταιρία η οποία αποτελεί προϊόν συγχώνευσης, έχει μεγαλύτερες δυνατότητες στο να αντιμετωπίσει τον οξυνόμενο ανταγωνισμό, εγχώριου και διεθνούς χαρακτήρα. Η στρατηγική των συγχωνεύσεων και εξαγορών των εταιριών αποτελεί, εκτός των άλλων, τρόπο επιβίωσης και ισχυροποίησής τους απέναντι στο συστημικό κίνδυνο καθώς και σε επιθετικές προτάσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών από αλλοδαπές εταιρίες. Παράλληλα η δημοσιότητα είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα που οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις συνεπάγονται. Μία συγχώνευση συμβάλλει στην ισχυροποίηση του Brand name που επιφέρει με τη σειρά της πολλαπλά οφέλη σε πολλούς τομείς και ειδικότερα στις πωλήσεις και στις οικονομικές συναλλαγές της, αλλά και γενικότερα στην αξιοπιστία της. Επίσης μία συγχώνευση μπορεί να συμβάλλει στη εξοικονόμηση πόρων, στη μείωση κόστους λειτουργίας και ιδιαίτερα των δαπανών μισθοδοσίας του προσωπικού, και την γενικότερη εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας.

Αναφορές – Πηγές

- Dunning J. H., (1993), “The Globalization of Business: The Challenge of the 1990s”, Routledge
- Αγαλλοπούλου Π., (2000), «Συγχωνεύσεις, εξαγορές, αναδιαρθρώσεις επιχειρήσεων και οι επιπτώσεις τους στις εργασιακές σχέσεις: Επίκεντρο οι ομαδικές απολύσεις», Σάκκουλας Αντ, Αθήνα
- Δούβλης Β. Α., (1986), «Συγχώνευση εμπορικών εταιριών και θεωρία της επιχείρησης», Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή
- ΙΝΕ ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, (2008), «Εξαγορές και συγχωνεύσεις επιχειρήσεων», 30 μελέτες, Αθήνα
- Καραγιάννης Ι. Δ., Καραγιάννη Α. Δ., Καραγιάννης Δ. Ι., (2012), «Συστάσεις, μετατάξεις, μετατροπές, συγχωνεύσεις, απορροφήσεις, λύσεις και εκκαθαρίσεις επιχειρήσεων στην πράξη», Καραγιάννης Ιωάννης, Θεσσαλονίκη
- Λεβαντής Ε. Φ., Γρηγοράκος , Θ. Γ., (1991), «Το δίκαιον των εμπορικών εταιριών», Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα
- Λιακόπουλος Α. Θ. , (1991), «Γενικό εμπορικό δίκαιο», Σάκκουλας, Αθήνα
- Παπαγιάννης Ι. Μ., (1995), «Κώδικας εμπορικών εταιριών : προσωπικές εμπορικές εταιρίες, ανώνυμη εταιρία ...», Σάκκουλας, Αθήνα
- Περάκης Ε. Ε., (2011), «Γενικό μέρος του εμπορικού δικαίου», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Ρόκας Ι. Κ., (2008), «Ελληνικό και κοινοτικό δίκαιο των εμπορικών εταιριών: Μια εισαγωγή», Μπένου Γ., Αθήνα
- Σακκέλης Ε., (2002), «Συγχωνεύσεις – Διασπάσεις – Εξαγορές – Μετατροπές – εταιριών και εκτίμηση αξίας επιχειρήσεων», Σακκέλη, Αθήνα

